

Byggnadsordning för

# Bureå

Områdeskaraktär och förhållningssätt

Skellefteå kommun

Byggnadsordningen är antagen av byggnadsnämnden 2023-05-16
Byggnadsordningar kan beställas från:

Skellefteå kommun
Samhällsbyggnad
931 85 Skellefteå
0910–73 50 00

Fotografier: Skellefteå kommun och Skellefteå museum,om ej annat anges.
ISBN **978-91-527-6459-6**

Byggnadsordningen har utarbetsts av
Skellefteå kommun, samhhällsbyggnad, genom
Enar Nordvik, Skellefteå kommun
Rune Wästerby, Skellefteå museum
Pernilla Lindström, Skellefteå museum
Jessica Lundmark, Skellefteå museum

Bildbehandling Pernilla Lindström, Skellefteå museum
Kartor Skellefteå kommun
Omslagsbild Krister Hägglund, Skellefteå museum

# Förord

**Alla som äger ett hus vet att det är både nöje och ansvar. Men all byggnadsvård börjar och slutar med engagerade husägare och boende. Vår tanke är att den som känner till husets och områdets historia är mer förberedd när planerna på att byta färg, bygga om eller bygga till börjar ta form. Om förre ägaren bytte tak och nu önskar byta fönster eller måla om är det lätt hänt att husets karaktär tappas bort på vägen. Det vill vi förebygga.**

Bureå är en plats med medeltida anor och årsringarna är många. Det pågår också mycket planering som kommer att påverka Bureå väldigt mycket. Därför blir det viktigt att ta ställning till det Bureå vi har. Skellefteå kommun och Skellefteå museum har tillsammans med tips från burebor i den här byggnadsordningen försökt peka på vad som kännetecknar de olika områdena i Bureå och vilka hus som är särskilt värdefulla och därför värda att bevara. Inte för att allt ska bevaras till varje pris, utan för att vi i ett levande samhälle ska kunna göra medvetna val när vi förändrar. Och för att det redan innan bygglov ska finnas en tydlighet om vilka årsringar vi vill ha kvar till kommande generationer. Det handlar inte alltid bara om väldigt gamla hus, även hus från det här årtusendet kan ha starka värden.

Därför vill vi med denna lilla bok önska er en intressant läsning, med en förhoppning om en del nya insikter, men framför allt den att vi har ett Bureå att vara stolt över!

Felicia Lundmark, ordförande i bygg- och miljönämnden.

Augusti 2023

**Att äga ett hus** är både ett nöje och ett ansvar. Husen har en viktig uppgift att berätta om var vi kommer ifrån, och vart vi ska. De utgör en del av vårt kulturarv.

# Innehåll


| | |
|---|---|
| Förord | 3 |
| Innehåll | 5 |
| Historisk bakgrund | 6 |
| Områdesindelning | 8 |
| Kultuhistorisk värdering | 9 |
| Så här läser du byggnadsordningen | 10 |
| Strömsholm | 12 |
| Skäret | 20 |
| Norr om älven | 30 |
| Söder om älven | 44 |
| Stilguide | 60 |
| K-märkt | 69 |
| Bidrag för särskilt värdefulla hus/K-märkt | 70 |
| Plan- och bygglagen | 71 |
| Fastighetsregister | 72 |
| Adressregiser | 73 |
| Ordförklaringar | 74 |
| Litteratur och lästips | 76 |

# Historisk bakgrund

**Bwre**

Bureå är en ort belägen vid Bureälvens utlopp i Burefjärden. Orten har en lång historia, benämndes vid Gustav Wasas skattläggning 1543 ”Bwre”, och hade då fyra hemman. På Klosterholmen på älvens södra sida fanns redan då rester av medeltida bebyggelse.  På platsen fanns sannolikt en religiös gilleinstitution, för spridande av budskapet längs Bottenvikskusten, fast detta har inte kunnat beläggas i skriftliga källor.

Antalet hemman fördubblades under 1600-talet, men förblev oförändrat under 1700-talet. Det blev emellertid sågverksindustrin som från 1789 kom att forma den lilla jordbruksbyns utveckling. Det började med ett litet sågverk som byamännen anlade i Harrsjöbäcken. Den storskaliga sågverksdriften kom dock när direktör Tjernström från Umeå och kofferdikapten Wikner från Ångermanland uppförde en såg i Bureälven vid Strömsholm 1797.

Jordbruksmarken var fördelad på både norra och södra sidan av älven. Genom marken korsade från 1600-talet den gamla kustlandsvägen som passerade även med en bro på samma plats som den nuvarande träbron vid kyrkan.

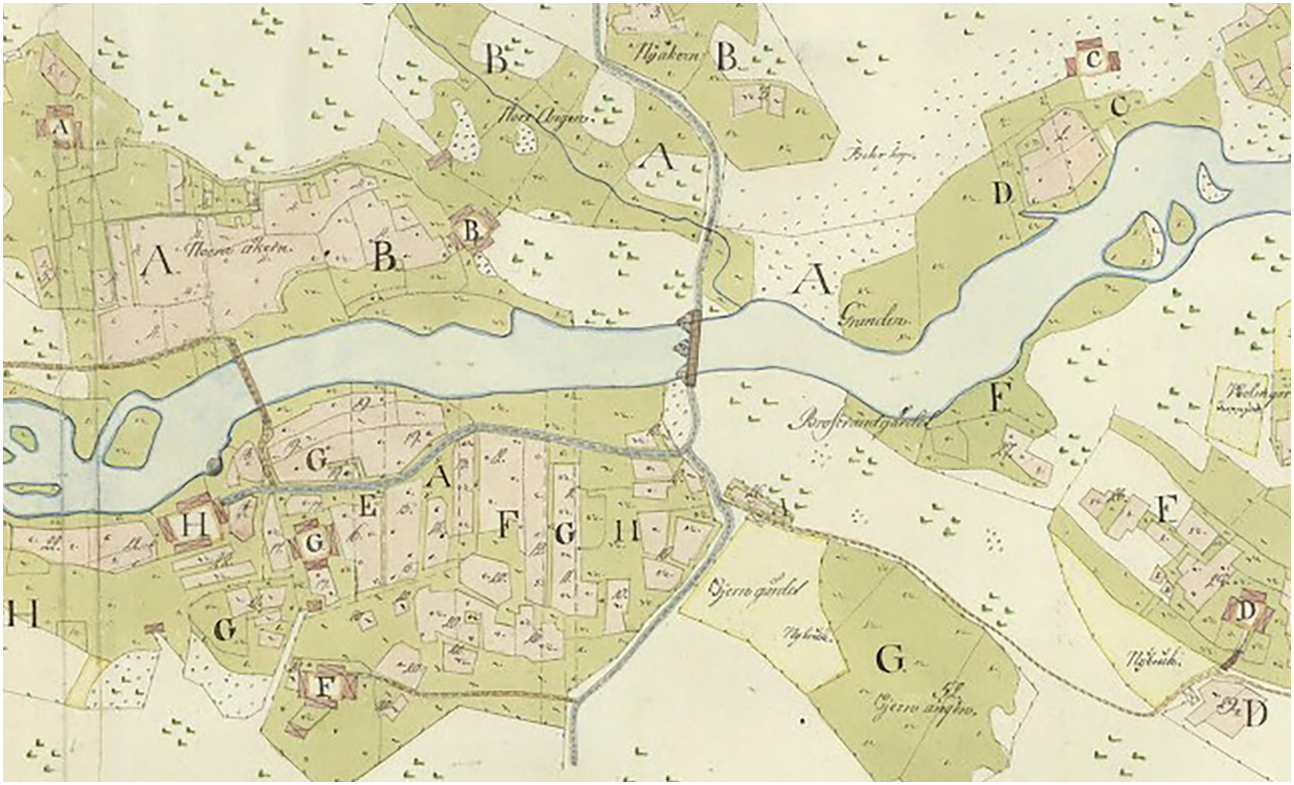
På kartan från 1646 finns länsman Olof Carlssons gästgiveri markerat väster om bron. På östra sidan norr om bron fanns ett hemman som benämndes ”Grann”. Storskifte genomfördes 1788-89, laga skifte 1844-46. Antalet hemman ökade, liksom även bebyggelsen som också bestod av ett par soldattorp.

Sågen vid Strömsholm totalförstördes vid en brand 1842. När en ny såg genast uppfördes tillkom även ett mindre bostadsområde på ”Sågbacken” nordost om sågen. Då uppfördes även den ståtliga herrgården på holmen i älven. Tre decennier senare hade ett aktiebolag bildats. Önskemål om högre produktioin och åretruntdrift ledde fram till att en större ångsåg uppfördes 1875 på Snöskäret vid Bureälvens utlopp.

Ångsågen innebar en stor förändring i Bureå. Arbetare flyttade hit, vilket även drog till sig hantverkare och handelsmän. Ett litet centrum utvecklades söder om landsvägsbron, och norr om älven byggdes Skärvägen som blev en väl trafikerad och livlig gata med både affärer och hantverkare. Närmare skäret uppfördes även arbetarkaserner och privata bostäder på bolagets mark.

De nya satsningarna stimulerade tillväxten och samhället hade vid mitten av 1930-talet nästan 2 000 invånare. Bostäder för dessa arrangerades fr a genom avstyckning av tomter norr och söder om älven, samt uppförande av bostäder med hjälp av egnahemslån.

Den gamla ångsågen ersattes 1911 av en större och mer ändamålsenlig. Den kompletterades också 1926-27 med ett träsliperi för att producera pappersmassa. På Kläppbacken uppfördes 1922 en kyrka och väster om kyrkan anlades ett litet torg med bl a affärer och ett Folkets hus. Bureå som tidigare varit en del av Skellefteå landskommun bildade 1914 en egen kommun.




Storskifteksarta över Bureå 1788.



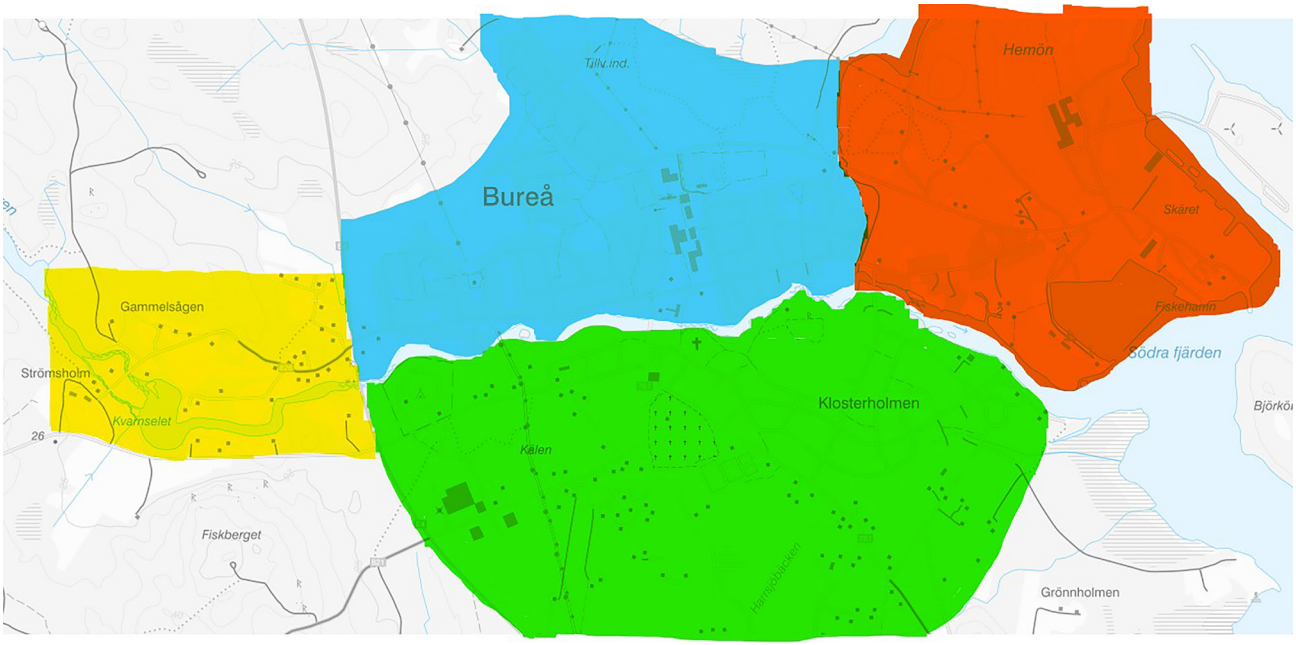

Bureås centrala delar uppströms älven. Foto taget från kyrktornet. Fotograf Maja Åström, okänt år.

# Områdesindelning

**Vi har delat upp** Bureå i fyra områden efter deras olika utbyggnadsepoker och/eller deras olika karaktärsdrag. Dessa har fått olika färger som följer genom beskrivningen av området. För varje område beskrivs karaktär och bebyggelse liksom rekommenderade praktiska ställningstaganden.

I varje område har vi markerat särskilt värdefulla hus i nivå 1 eller 2. Vi beskriver deras karaktär och vad som gör just dessa hus värdefulla. Detta är byggnader som kräver särskild omtanke vid om- och tillbyggnad, men alla hus medverkar till att skapa karaktär åt sina områden.

1. Strömsholm
2. Skäret
3. Norr om älven
4. Söder om älven



# Kulturhistorisk värdering

**Särskilt värdefulla hus – Nivå 1**

Byggnaden eller miljön bedöms vara av byggnadsminnesklass, med ett mycket högt kulturhistoriskt värde och bör ha ett skydd i detaljplan.

Yttre förändringar ska undvikas eller utföras på ett sådant sätt att de inte minskar husets värden. Byggnadsantikvarie bör vara aktiv i plan- och bygglovsfrågor.

**Särskilt värdefulla hus – Nivå 2**

Huset betraktas som ”särskilt värdefullt” (enligt Plan- och bygglagen 8 kap. §13). Ändringar och underhåll ska utföras med varsamhet så att husets särart bevaras.

Förändringar på byggnad eller miljö kan göras med hänsyn tagen till ursprungliga värden. Byggnadsantikvarie bör vara aktiv i plan- och bygglovsfrågor.



Gamla kustlandsvägen och bron över älven, vid Kläppen där kyrkan kom att byggas. En central och betydelsefull plats i Bureå under lång tid.

**Begreppet kulturmiljö omfattar** hela den av människan påverkade fysiska miljön. Kulturvärden kan tillskrivas enskilda byggnader, anläggningar och lämningar såväl som hela miljöer och stora landskapsavsnitt. Bedömningar av vad som är värdefullt kan förändras över tid, genom framväxten av nya kunskaper och synsätt. Kulturvärden kan på så sätt bevaras, omskapas, utvecklas och nybildas i takt med samhällets utveckling och förändring.

# **Så här läser du** byggnadsordningen

**Vi har delat upp** Bureå i fyra områden, markerade med olika färger. Först beskrivs områdena, sedan husen. Letar du efter ett speciellt hus kan du slå upp det i registret längst bak.

För varje område finns en kort beskrivning av dess karaktär och rekommendationer för bebyggelsen i allmänhet. På dessa sidor finns hus som bedömts som särskilt värdefulla. De visas med bild och här ges en beskrivning av vad som utgör husens kulturhistoriska värden. Gatustruktur och grönrum i centrum finns beskrivet i ett eget kapitel.

I beskrivningarna av de utpekade värdefulla husen beskrivs husens karaktär, vilka detaljer som ger det kulturhistoriskt värde osv. En ruta ger också upplysningar om hur man bäst sköter huset för att dessa värden ska bevaras.

Varje kapitel tar upp ett område och har också sin egen färg för att det ska gå lättare för läsaren att hitta i skriften.

Här beskrivs området och dess historia.

Rekommendationer för områdets bebyggelse.

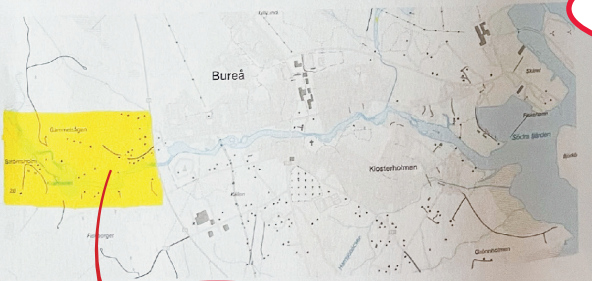
Rekommendationer för områdets gaturum och grönstruktur.

# Strömsholm

**Det var forsen och** det strömmande vattnet som lade grunden för Strömsholm. Ett sågverk uppfördes 1797, men det var först sedan den första sågen brunnit och en ny, större såg uppförts 1842, som ett bostadsområde växte fram öster om forsen. På holmen byggdes då också den stora herrgården och på västra sidan bolagets jordbruk. Vid älvkröken 400 meter västerut uppfördes en förvaltarbostad på 1890-talet. Platsen fick namnet Åbacka. Förvaltarbostaden blev senare lakarmottagning och på Åbacka uppfördes även en sjukstuga och ett ålderdomshem. På området mellan Strömsholm och Åbacka växte bostadshus fram för arbetare på sågen eller kvarnen.

**Att tänka på:**

- Forsen och selet i anslutning till herrgården är viktiga för förståelsen av bebyggelsen.




Karta med aktuellt område markerat med sin egen färg.

## Gaturum och Grönstruktur

Området avgränsas i söder av Bureälven, som flyter stilla mellan sågforsen vid Strömsholm och Kvarnforsen som passerar under europavägen. Det är ett fint parti av älven som bör värnas, men som också kunde ges ett utvecklat nyttjande för rekreation och friluftsliv. Strömsholmsvägen är en liten väg, som slingrar sig fram till jordbruken väster om älven. Den passerar över holmen och forsarna på två broar. Vägen är inte för genomfartstrafik, men den ger bland annat tillgång till vandringsleden Linnéstigen på Bureälvens östra sida. Åbackavägen leder till två bostadshus vid selet, men på den gamla förvaltarbostadens plats finns idag inget kvar utom den byggnadsminnesmärkta trädgårdspaviljongen.

**Att tänka på:**

- Stränderna skulle med bättre tillgänglighet vara ett värdefullt tillskott till boendemiljön.

- Värna om Åbackas gamla tallar, men röj upp bland lövträden.

- Det är viktigt att de båda broarna över forsarna får ett långsiktigt säkrat underhåll.

Här kan man läsa mer om områdets gaturum och grönstruktur.



Älven vid Åbacka med sin stilla vattenspegel mellan Kvarnselet och Kvarnforsen.

## BUREÅ 4:165
### Abackavägen 5

Ursprungligen uppförd på Djurgården, som paviljong vid Stockholmsutställningen 1897, inköpt av Disponent Marklund och fraktad med båt till sin dotter på Åbacka, som gift sig med bolagets nye förvaltare J G A Sandberg.

Paviljongen är en stolpverksbyggnad i en våning som har panelklädda väggar med stora, tätsprojsade fönster och vissa rutor i färgat glas. Den består av ett enda rum som på alla fyra sidor är omgivet av verandor, täckt av ett papptäckt pyramidtak med Kina-inspirerat svagt takfall och en spira i toppen. Hela byggnaden är rikt dekorerad med lövsågade, hyvlade och svarvade detaljer.



**Att tänka på**

adsminnesmärkt vilket innebär att alla förändring. Länsstyrelsen.
enna dignitet förtjänar att omges av en trädgård.
bör säkras mot översvämningar från ån.

Här beskrivs husets karaktär och vad som gör det värdefullt.

## BUREÅ 7:129
### Strömsholmsvägen 11

Trähyggnad i två våningar, uppfört på 1920-talet med ett klassicistiskt uttryck, som Bureås ålderdomshem. Fungerar idag som flerbostadshus. Fasader i gul locklistpanel med kraftiga vita knutbrädor och ett burspråk mot öster. Inklädd och profilerad takfot. Entré med balkong som bärs upp av fyra kolonner. Takbeklädnad med skivtäckt plåt.

**Att tänka på**

- Byggnadens fasad- och takmaterial, färgsättning samt burspråket ger huset dess identitet.
- De vita kolonnerna, knutarna och den profilerade takfoten är betydelsefulla klassicistiska stildrag.



Här finns rekommendationer för just detta hus.



## BUREÅ 8:32
### Strömsholmsvägen 36

Strömsholms herrgård. Uppförd 1855 som disponentbostad och kontor till Strömsholms sågverk efter en förödande brand 1842 när både sågverk och disponentbostad förstördes. Hela anläggningen återuppbyggdes under Mamsell Magdalena Lodins ledning, med ett finbladigt sågverk och den ståtliga nyklassiska herrgården. Den är uppförd i 1½ våning med sadeltak och vitmålad liggande panel som efterlikna stenarkitekturens former. Tak med rött tegel och frontespiser på båda långsidorna. Fönster är bytta på 1930-talet.

**Att tänka på**

- Fasadpanelen med de markerade knutpilasterna är liksom det röda taket med frontespiser viktiga för husets karaktär.
- Huset är byggnadsminnesmärkt vilket innebär att alla förändringar kräver tillstånd från Länsstyrelsen.
- En grön och välskött trädgård är ett värdefullt miljölskott.



**Nivå 1**

Uthus i 1½-våning placerat nordväst om (bakom) herrgården med bodar och med ett bostadsrum. Timmerbyggnad med rödfärgad locklistpanel och tegeltak. Krysspostfönster i bostadscellen och ursprungliga boddörrar med liggande panel.

**Att tänka på**

- Fönster, dörrar och fasadpanelen är värdefulla
- B[illegible]plar
- Huset är byggnadsminnesmärkt vilket innebär att alla ändringar kräver tillstånd av Länsstyrelsen.



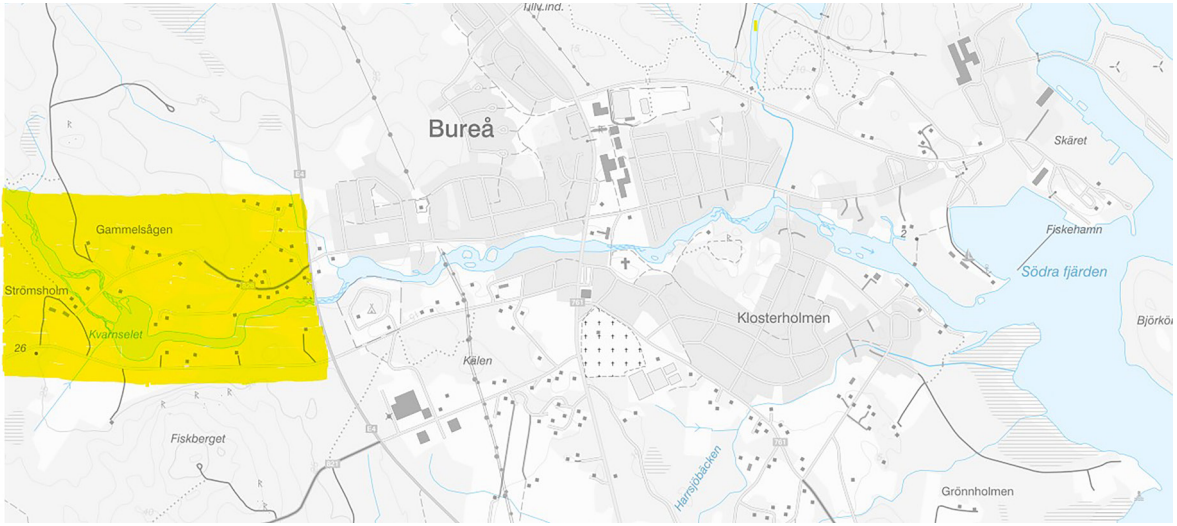
**Nivå 1**

# Strömsholm

**Det var forsen och** det strömmande vattnet som lade grunden för Strömsholm. Ett sågverk uppfördes 1797, men det var först sedan den första sågen brunnit och en ny, större såg uppförts 1842, som ett bostadsområde växte fram öster om forsen. På holmen byggdes då också den stora herrgården och på västra sidan bolagets jordbruk. Vid älvkröken 400 meter västerut uppfördes en förvaltarbostad på 1890-talet. Platsen fick namnet Åbacka. Förvaltarbostaden blev senare läkarmottagning och på Åbacka uppfördes även en sjukstuga och ett ålderdomshem. På området mellan Strömsholm och Åbacka växte bostadshus fram för arbetare på sågen eller kvarnen.

**Att tänka på:**

- Forsen och selet i anslutning till herrgården är viktiga för förståelsen av bebyggelsen.



## Gaturum och Grönstruktur

Området avgränsas i söder av Bureälven, som flyter stilla mellan sågforsen vid Strömsholm och Kvarnforsen som passerar under europavägen. Det är ett fint parti av älven som bör värnas, men som också kunde ges ett utvecklat nyttjande för rekreation och friluftsliv. Strömsholmsvägen är en liten väg, som slingrar sig fram till jordbruken väster om älven. Den passerar över holmen och forsarna på två broar. Vägen är inte för genomfartstrafik, men den ger bland annat tillgång till vandringsleden Linnéstigen på Bureälvens östra sida. Åbackavägen leder till två bostadshus vid selet, men på den gamla förvaltarbostadens plats finns idag inget kvar utom den byggnadsminnesmärkta trädgårdspaviljongen.

**Att tänka på:**

- Stränderna skulle med bättre tillgänglighet vara ett värdefullt tillskott till boendemiljön.

- Värna om Åbackas gamla tallar, men röj upp bland lövträden.

- Det är viktigt att de båda broarna över forsarna får ett långsiktigt säkrat underhåll.



Älven vid Åbacka med sin stilla vattenspegel mellan Kvarnselet och Kvarnforsen.

# BUREÅ 4:165
## Åbackavägen 5

Ursprungligen uppförd på Djurgården, som paviljong vid Stockholmsutställningen 1897. Inköpt av Disponent Marklund och fraktad med båt till sin dotter på Åbacka, som gift sig med bolagets nye förvaltare J G A Sandberg.

Paviljongen är en stolpverksbyggnad i en våning som har panelklädda väggar med stora, tätspröjsade fönster och vissa rutor i färgat glas. Den består av ett enda rum som på alla fyra sidor är omgivet av verandor, täckt av ett papptäckt pyramidtak med Kina-inspirerat svängt takfall och en spira i toppen. Hela byggnaden är rikt dekorerad med lövsågade, hyvlade och svarvade detaljer, i såväl räcken som gavelfyllningar och konsoler. Paviljongen har en sofistikerad färgsättning i 6 kulörer.

Under paviljongen finns en matkällare.

**Nivå 1**



### Att tänka på

- Paviljongen är byggnadsminnesmärkt vilket innebär att alla förändringar kräver tillstånd från Länsstyrelsen.
- En paviljong av denna dignitet förtjänar att omges av en trädgård.
- Källaren bör säkras mot översvämningar från älven.

# BUREÅ 7:129
## Strömsholmsvägen 11

Träbyggnad i två våningar, uppfört på 1920-talet med ett klassicistiskt uttryck, som Bureås ålderdomshem. Fungerar idag som flerbostadshus. Fasader i gul locklistpanel med kraftiga vita knutbrädor och ett burspråk mot öster. Inklädd och profilerad takfot. Entré med balkong som bärs upp av fyra kolonner. Takbeklädnad med skivtäckt plåt.

### Att tänka på

- Byggnadens fasad- och takmaterial, färgsättning samt burspråket ger huset dess identitet.
- De vita kolonnerna, knutarna och den profilerade takfoten är betydelsefulla klassicistiska stildrag.



**Nivå 2**

# BUREÅ 8:32
## Strömsholmsvägen 36

Strömsholms herrgård. Uppförd 1855 som disponentbostad och kontor till Strömsholms sågverk efter en förödande brand 1842 när både sågverk och disponentbostad förstördes. Hela anläggningen återuppbyggdes under Mamsell Magdalena Lodins ledning, med ett finbladigt sågverk och den ståtliga, nyklassiska herrgården. Den är uppförd i 1½-våning med sadeltak och vitmålad liggande panel som efterliknar stenarkitekturens former. Tak med rött tegel och frontespiser på båda långsidorna. Fönster är bytta på 1930-talet.

### Att tänka på

- Fasadpanelen med de markerade knutpilastrarna är liksom det röda taket med frontespiser viktiga för husets karaktär.
- Huset är byggnadsminnesmärkt vilket innebär att alla förändringar kräver tillstånd från Länsstyrelsen.
- En grön och välskött trädgård är ett värdefullt miljötillskott.



**Nivå 1**

Uthus i 1½-våning placerat nordväst om (bakom) herrgården med bodar och med ett bostadsrum. Timmerbyggnad med rödfärgad locklistpanel och tegeltak. Krysspostfönster i bostadsdelen och ursprungliga boddörrar med liggande panel.

### Att tänka på

- Fönster, dörrar och fasadpanelen är värdefulla originaldelar.
- Huset är byggnadsminnesmärkt vilket innebär att alla ändringar kräver tillstånd av Länsstyrelsen.



**Nivå 1**

# BUREÅ 8:34
## Strömsholmsvägen 30

Mjölnarbostaden. En stor parstuga i 1½-våning med införkammare. Timrad med stående rödfärgad locklistpanel på fasaderna. Svart bandtäckt plåt på sadeltaket. Krysspostfönster i bottenvåningen. I senare tid utbyggd brokvist.

### Att tänka på

- Bottenvåningens höga krysspostfönster är en värdefulla stilmarkör.
- Locklistpanel målad med äkta Falu rödfärg är ett viktigt karaktärsdrag.



**Nivå 2**

# BUREÅ 8:35
## Strömsholmsvägen 32

Träbyggnad i två våningar, uppfört på 1920-talet med ett klassicistiskt uttryck, som Bureås ålderdomshem. Fungerar idag som flerbostadshus. Fasader i gul locklistpanel med kraftiga vita knutbrädor och ett burspråk mot öster. Inklädd och profilerad takfot. Entré med balkong som bärs upp av fyra kolonner. Takbeklädnad med skivtäckt plåt.

### Att tänka på

- Fönster med spröjs respektive korspost är värdefulla att bevara.
- Fasader med röda locklistpaneler bör bevaras på både bostadshus och uthus.

**Nivå 2**





# BUREÅ 8:43
## Strömsholmsvägen 40

Jordbruksfastighet på älvens västra sida med många hus, mestadels från senare tid. Men gården tillhör berättelsen om Strömsholms sågverk som säte för bolagsjordbruket. På markerna står tre byggnader av särskilt värde för berättelsen om sågverksepoken.

Drängstugan - en timrad stuga med ett bostadsrum i varje ände och en utbyggd farstu. Timrad bygg-nad med gammal lockpanel, inklädda knutar och krysspostfönster.Trapetsprofilerad plåt på taket.

Rundlogen - står en bit söder om gården och är en stor, åttakantig timmerloge med pannplåtsbelagt tak.

Kantverket - Den enda byggnaden som finns kvar från sågverksamheten. En hög men smal byggnad i stolpverk och lockpanel. Småspröjsade gröna fönster, ett triangulärt fönster i gavelspetsen samt takspån på taket.







## Att tänka på

• Drängstugans kulturhistoriska värde representeras av fasadpanelen, krysspostfönstren och dörren, samt den säregna planlösningen.
• Rundlogen med sitt exponerade läge vid vägen, utgör väl underhållen ett värdefullt tillskott i jord-brukslandskapet vid Kvarnselet.
• Kantverket är med dess fönster och ovanliga pro-portioner ett vittnesmål om att här har förekommit något speciellt. Bevara originalmaterial, men takspån kan bytas till papp eller pannplåt.

**Nivå 2**

# BUREÅ 8:44
## Strömsholmsvägen 25

Uppfört vid 1800-talets början i en våning. Övre våningen påbyggd i ett senare skede. En lång, låg tillbyggnad är tillagd i moderna tid, men på ett sätt som gör byggnadshistoriens epoker läsbar.

Bostad i två våningar med röd locklistpanel på fasaderna, brant sadeltak med pannplåt och vita kryssposfönster.



**Nivå 2**

## Att tänka på

- Bevara den röda locklistpanelen på fasaderna.
- Kryssposfönster placerad i fasadliv är en värdefull stilmarkör.
- Det branta sadeltaket är karaktäristiskt för bebyggelsen på Sågbacken.



Förvaltarbostaden som uppfördes på Åbacka, för J G A Sandberg och hans hustru, som även var dotter till sågverksbolagets disponent Marklund. En ståtlig byggnad med såväl klassiska drag som schweizerstil och placerad på en lummig udde vid älven. Byggnaden blev senare läkarvilla och läkarmottagning. Huset är sedan länge borta, men platsen är fortfarande en behaglig miljö, som förtjänar ett ansvarsfullt nyttjande.



Parkmiljön på Åbacka idag, där den gamla förvaltarbostaden tidigare var belägen. Gräsytorna behöver kontinuerlig skötsel och lövträden behöver hållas på behörigt avstånd från paviljongen.

# Skäret

**När den första ångsågen** uppfördes 1875 på Snöskäret vid Bureälvens utlopp, innebar det en stor förändring för Bureå. Dels innebar det industrialisering i en ny skala och inflyttning till samhället i en helt ny utsträckning. Men det innebar också att utvecklingen flyttade från byns västra sida till den östra. Skäret upptogs helt för den industriella verksamheten, förutom en liten del på södra udden som avsattes för bostäder till företagsledningen. Även Storgrundet användes för hamnverksamheten. På Hemön som också kallades ”Skäret” uppfördes bostäder för arbetare och tjänstemän. I någon mån i form av egnahem, men även av bolaget i form av hyreskaserner eller arbetarbaracker. Barackerna var enkla byggnader för övernattning till de som hade för lång väg till jobbet för att cykla dagligen. De fick namn som t ex Buskulan och Korvhäktet, för de som låg söder om nya kontorsbyggnaden. Även de tidiga kasernerna som byggdes för inflyttadde familjer var enkla konstruktioner. De byggdes huvudsakligen norr om Skärvägen och är idag rivna. Under massafabriksepoken uppfördes dock nya flerbostadshus med lägenheter norr om Skärvägen.

## Gaturum och Grönstruktur

Området avgränsas förutom av havet, av Bureälven i söder och av Lillälven i väster. Skärvägen har i detta avsnitt en



lantlig karaktär, med flera svängar och avfarter och med husen indragna på tomten, delvis i en naturlig vegetation. Några av flerbostadshusen också tillsynes oregelbundet insprängda i den naturliga tallskogen. Industrivägen som anlades på 1960-talet skär igenom tallheden i norr och har mer karaktär av transportled än bostadsgata. Ytorna nära havet och älven, längst i öster där en gång utvecklingen i Bureå tog fart, har idag kommit att utgöra de mest övergivna. Igenvuxna och med illa underhållna gamla träkajer. Här finns potential för utveckling. Kajen och hamnmagasinen på Skärets södra sida förmedlar dock fortfarande minnen av verksamheten. Längre upp längs älven finns Ytterforsen, med pumphuset som en gång via en lång trätub, försåg industrin med färskvatten. Strandområdet på älvens norra sida skulle kunna vara attraktivt för fiske och annan rekreation, men är idag igenslyat. Bebyggelsen har en småskalig och naturnära karaktär.  Vid södra fjärdens botten finns småbåtshamnen samt det område som eventuellt kan bli Bureå sjöstad. Platsen har tidigare varit använd som virkesupplag för sågen närmast vattnet och bebyggd med arbetarbaracker längre upp.

**Att tänka på:**

- Bibehåll en begränsad exploatering av bostadstomterna.
- Förbättra tillgängligheten till vattnet både vid Ytterforsen och Burefjärden.
- Anpassa ny bebyggelse till den naturliga vegetationen. Spara om möjligt uppväxta tallar på heden. Det tar lång tid för nya att växa upp.
- Bebyggelsen karaktäriseras av öppenhet, utan staket eller häckar som avgränsar tomterna från varandra.
- Hamnen och magasinen på Skärets södra del bör vårdas och värnas.

Ytterforsen nedströms med det gamla pumphuset på älvens norra sida. Vägen ut till hamnen vid fjärden och till hamnmagasinen, kantas av en lång stenmur som blir allt högre, och i nedre delen även har källaringångar.





# BUREÅ 39:1

**Norra magasinet**

Magasinsbyggnad med stomme i resvirke och fasader av locklistpanel. Uppförd i en våning och ett sadeltak täckt med falsad plåt från tidigt 2000-tal. På östra gaveln finns en dörr och korspostfönster till en gemensam mangelbod med bevarad stenmangel. Fasaderna är röda och slamfärgade, medan portar och fönsterluckor oljemålats i ljusa kulörer.

## Att tänka på

- Slamfärgade fasader och oljefärgsmålade snickerier är viktiga uttryck för magasinsbyggnaderna.
- Magasinet har alltid haft ett falsat plåttak.
- Viktigt för förståelsen att hamnområdet hålls vårdat och öppet och att kajen skyddas från underminering.



**Nivå 2**

**Södra magasinet**

Magasinsbyggnad med stomme i resvirke och fasader av locklistpanel. Uppförd i en våning med vindsvåning. Sadeltaket är täckt med falsad plåt från tidigt 2000-tal. Röda, slamfärgade fasader, medan portar och fönsterluckor oljemålats i ljusa kulörer. Gavellucka till vindsvåningen, för lastning och lossning direkt från båtarna.

## Att tänka på

- Slamfärgade fasader och oljefärgsmålade snickerier är viktiga uttryck för magasinsbyggnaderna.
- Magasinet har alltid haft ett falsat plåttak.
- Viktigt för förståelsen att hamnområdet hålls vårdat och öppet och att kajen skyddas från underminering.



**Nivå 2**

# BUREÅ 39:1

**Pumphus och förråd**

Pumphus och förråd från 1920-talet. Pumphuset försåg industrin med färskvatten från älven via en lång trätub. Enkla byggnader i resvirke och rödfärgad panel, som med en ny användning för ex vis friluftslivet skulle kunna fortsätta förmedla minnet av industriepoken på skäret.

## Att tänka på

• Pumphuset kräver omfattande restaurering, men ett bevarande på plats skulle tillföra en historisk dimension i kulturlandskapet vid Ytterforsen.

**Nivå 2**





# BUREÅ 39:24

## Skärvägen 39

Privat bostadshus som uppfördes på 1920-talet i en våning med vind. Såldes senare till Burebolaget som arbetarbostad. Idag är det åter privatbostad. Byggnaden som står på en grund av brädgjuten betong, har fasader med liggande fasspåntpanel och ett brutet tak. Fönstren är av urspurunglig korsposttyp. Byggnaden för närvarande under ommålning. Röda fasader är en lämplig färgsättning.

## Att tänka på

• Den liggande fasspåntpanelen och det brutna taket ger huset dess särprägel.
• De gamla korspostfönstren stärker autenticiteten.



**Nivå 2**

# BUREÅ 39:30
## Skärvägen 44

Bostadshus i form av parstuga som uppfördes 1875 av sjömannen N. Lundgren, men som senare såldes till Burebolaget. Idag privatbostad på en gård där även uthus, garage och lekstuga är anpassade till bostadshuset. Huset är grundligt renoverat, men på ett sätt som bevarat de huvudsakliga dragen hos den gamla parstugan.

### Att tänka på

- Röd locklistpanel är en lämplig fasadbeklädnad.
- Den gula pardörren med små glasrutor passar bra i sammanhanget.
- Korspostfönster är lämpliga fönster, men kunde med fördel vara vitmålade eller gröna.



**Nivå 2**

# BUREÅ 39:41, 39:46 och 39:50

**Skärvägen 84 och 90**

**Skärvägen 63, 65, 67, 69, 71, 73 och 75**

**Skärvägen 79, 81, 83, 85, 87, 89**

Tre flerbostadshus i två våningar med vind, uppförda ca 1950. Stomme av resvirke och fasader är klädda med locklistpanel, utan listverk på vare sig knutar eller fönsteromfattningar. Tidsenliga fönster med mittpost, monterade i fasadliv och sadeltaken är beklädda med takpannor. Ett litet skärmtak över entrén fungerar också som balkong.

Flerbostadshusen uppfördes för de anställdas familjer vid massafabriken. De förmedlar också en länk till de gamla, rivna arbetarkasernerna som tidigare fanns på Skäret. Husen är väl inpassade i den naturliga vegetationen med uppväxt tallskog.

## Att tänka på

- Bevara den enkla karaktären på fasaderna, utan listverk eller omfattningar.
- Bevara takens röda takpannor.
- Fönster med mittpost ger ett tidsenligt uttryck.
- Balkongen över entrén ger husen en särprägel.
- Entréportar i lackat trä förhöjer autenticiteten.

**Nivå 2**







# BUREÅ 39:55
## Industrivägen 51

Bureå AB:s kontorshus. Uppfört 1951 och ritat av arkitekt Birger Dahlberg Skellefteå. Byggnad i rött fasadtegel och tegelklätt, valmat sadeltak samt tidsenligt enskiviga fönster. Två balkonger på södra gaveln med konstfärdigt utförda smidesräcken. Ett bra exempel på 1950-talets tegelarkitektur och i ett såväl interiört som exteriört helt oförvanskat skick.

### Att tänka på

- De släta, röda tegelfasaderna och det röda, valmade sadeltaket är karaktäristiskt för byggnaden och för Birger Dahlbergs arkitektur.
- De enskiviga träfönstren stärker tidsandan.
- Smidesräcken på balkong och entré förhöjer kvalitetsintrycket.
- Även interiörerna bör hanteras med stor varsamhet.




**Nivå 1**

# BUREÅ 39:57
## Klosterskäret 3

Villa i ett plan med vind, slätputsade fasader och med röda tegelpannor på det branta sadeltaket. Fönster med vertikala poster. Uppförd 1949 som chaufförsbostad och väl bevarad i en mycket stilren och tidsenlig villaarkitektur.

### Att tänka på

- Slätputsade ljusa fasader och fönster med poster, utan omfattningar placerade i fasadliv är tidsenliga stildrag.
- Den enkla, stilrena gavelentrén med ett litet skärmtak och smidesräcke förstärker autenciteten.
- Takets täckning med röda pannor kompletterar tidens villaideal.



**Nivå 2**

# BUREÅ 39:58
## Klosterskäret 1

Disponentbostad från 1876 i två våningar, samt vidbyggd kontorsdel i en våning. Placerad på skärets södra udde med utsikt över fjärden. Vitmålad, liggande fasspåntpanel med partier av stående och diagonal panel som avdelas med gördellister. Tredelade fönster. Sadeltak med falsad plåt och tre skorstenar, samt en brokvist med kolonner.

Uthuslänga i en våning med rödfärgad lock-listpanel på fasaderna och oljefärgsmålade slagportar. Sockel av huggen sten och ett sadeltak med svart pannplåt. Uthuslängan är betydelsefull för gårdsmiljön, som tidigare även hade ett bostadshus i sydväst.







## Att tänka på

- Fasadernas fasspåntpaneler och gördellister är viktiga bärare av husets karaktär.
- Det tunna, falsade plåttaket med dess profilerade
- taktassar.
- Fönster med mittpost och tvärpost.
- Uthuslängan med dess rödfärgade fasader på den robusta stensockeln är viktig för gårdsmiljön.

**Nivå 2**

# BUREÅ 39:68
## Skärvägen 35

Bureå gamla brandstation från 1936. Kvadratisk träbyggnad i en våning med locklistpanel på fasaderna och liggande fasspåntpanel i ett band under det plåttäckta pyramidtaket.

Två portar mot söder är klädda med stående panel och utvädiga smidesgångjärn. Locklistpanelen är rödmålad, men har tidigare varit målad i en ljus kulör. Stationen var tidigare försedd med ett torn.

## Att tänka på

- Det låga plåttäckta pyramidtaket och takfrisen med liggande panel ger huset en särskild prägel.
- De stora slagportarna med dess bandgångjärn ger byggnadens em historisk förankring.
- De spröjsade träfönstren ger ett tidsenligt intryck.



**Nivå 2**

## Skärets östra del

Skärets östra strand är till största delen präglad av industriverksamheten och av sjöfarten, som var en viktig förutsättning för industrin. Här finns ännu kvar några magasinsbyggnader, men det största, det en gång över 300 meter långa virkesmagasinet, är rivet och platsen är idag igenväxt.



Hela östra stranden på Skäret var en gång bebyggd med en träkaj. Delar av den har restaurerats men större delen är idag raserad, skräpig och till viss del farlig att beträda. En bit upp på land är området igenväxt med sly. En uppröjning och rensning av stranden skulle göra området mer tillgängligt. Värdefullt är då att arbetet görs med varsamhet, så att delar/detaljer sparas som kan förmedla minnet av den verksamhet som förekommit.



Tjänstemannabostad längst ut på udden, som uppfördes 1948 med drag av funkisarkitektur. Idag ny fasad, fönster och entré, men en byggnad som har en historia att berätta som en del i den värdefulla och industrihistoriskt intressanta bruksmiljön på Skäret.

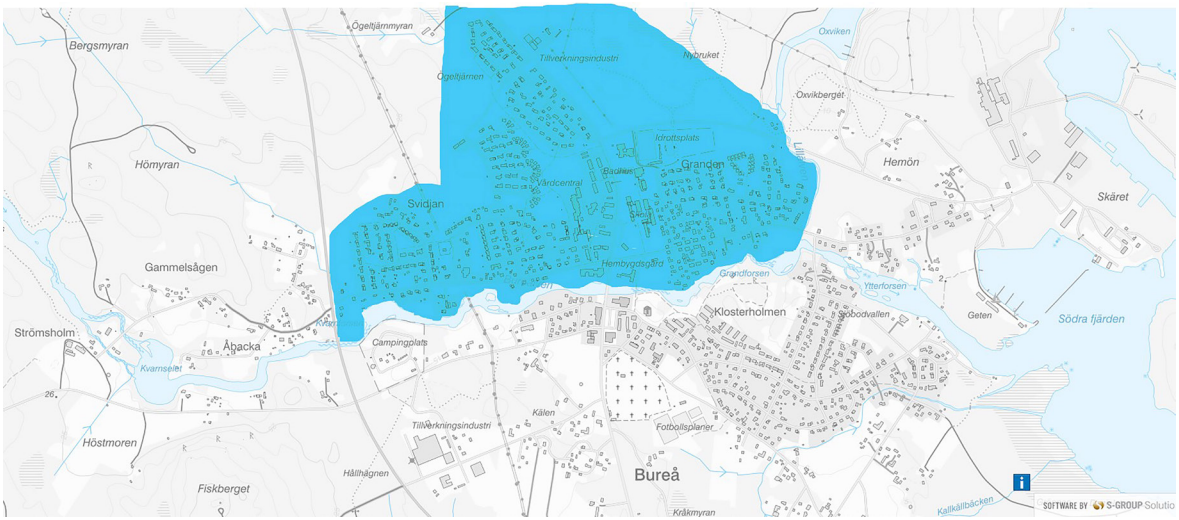


# Norr om älven

**På den gamla kartan** från 1685 benämns de odlade markerna norr om älven i väster för ”Svidia” och i mitten för ”Norråckren”. En bit längre österut är en gård markerad med beteckningen ”Grann”. Tre gårdar norr om älven fanns också vid storskiftet 1788. Svidjan är under 1900-talet bebyggd med villor och egnahem längs trottoarförsedda villagator. På Norråkern finns en av de gamla gårdsplatserna bevarad vid Bondevägen, men insprängd bland svängda villagator och hus av varierande ålder. Granden växte fram utifrån Skärvägen tidigt under 1900-talet. Längs Skärvägen byggdes större hus med både handel och annan service. Längs Norra Kustvägen mitt igenom området, uppfördes byggnader för skola, vård, kommunförvaltning och annan offentlig verksamhet. Väster om kustvägen finns även flerbostadshus mitt emot de offentliga byggnaderna. Längre västerut dominerar villabebyggelse från 1900-talets senare del, med enstaka äldre inslag.

## Gaturum och Grönstruktur

Området avgränsas i öster och väster av Lillälven och E4. Granden är huvudsakligen planerat med småhuskvarter längs gator i ett rutnät, och med Skärvägen som huvudgata. Skärvägen har också en mera stadsmässig bebyggelse, som även innefattar flerbostadshus. Här byggdes husen



vid gatan och uthusen inne på gården, men vid Rotegatan byggdes uthusen vid gatulinjen och bostaden inne på gården. Närmast älven ligger husen relativt tätt längs små intima gränder från Skärvägen och ner mot stranden. Längs Norra Kustvägen går ett nordsydligt stråk med flerbostadshus och större offentliga byggnader som bryter av starkt mot småhuskvarteren. Den västra delen, Svidjan består av villakvarter med öppen karaktär. Gatorna är mestadels svängda och erbjuder varierade vyer. Området ger ett öppet intryck där tomterna inte påtagligt avgränsas från varandra eller gatan. Grönska och allmänna ytor dominerar närmast älven. I norr finns en relativt enhetlig 1970-talsbebyggelse längs fyra säckgator, med namn hämtade från skolans värld. Gamla kustlandsvägen har alltid gått rakt igenom Bureå, mellan byns gamla hemman och över älven där den gamla träbron finns idag, vilket milstenen mitt emot badhuset vittnar om. Gamla kustlandsvägen hade sitt ursprung i den medeltida ridstig som gick längs Norrlandskusten och som benämndes ”Norrstigen”. Den blev körbar med häst och kärra på 1600-talet fick benämningen landsväg vilket betydde att den bedömts vara av större betydelse.

**Att tänka på:**

- Gaturummen har mycket varierad karaktär i området. Anpassa därför underhåll och nybyggen till den närmsta omgivningen.
- Villatomternas till största delen öppna karaktär ger ett sammanhållet och välkomnande intryck.
- Låt Skärvägen utvecklas som gata, med hus i gatulinjen och gårdar avgränsade med staket.

De intima gränderna ner mot älven har med sina verkstäder och uthus en egen historia och karaktär.

- Milstenen är skyddad som fornlämning.

Milstenen och gamla kustlandsvägen över Bureälven.






# BUREÅ 1:59
## Norra Ågatan 22

Bostadshus och uthus från sent 1920-tal. Bostadshuset uppfört i en våning med vindsvåning och med frontespiser på långsidorna. Brutna tak med falsad plåt på båda byggnaderna. Gavelentré med brokvist och en balkong för övre våningen. På fasaden mot söder och gatan finns ett burspråk i bottenvåningen.

### Att tänka på

- Det brutna taket och frontespiserna är karaktärsskapande för husen.
- Burspråket bidrar till 1920-talskaraktären.



**Nivå 2**

# BUREÅ 1:64
## Griffelgatan 4

Villa i ett plan med vind som uppfördes på 1950-talet. Fasaderna är i rött tegel med olika schatteringar och det relativt branta taket är belagt med takpannor. Balkongen har ett räcke i smide. Entrén har en omfattning med utstickande tegel och ett litet skärmtak. En väl bevarad 1950-talsvilla. På gaveln är ett garage i trä tillbyggt i ett senare skede.

### Att tänka på

- Tegelfasaderrna och takpannorna ger huset en robust 1950-talskaraktär.
- Den enkla entrén med sitt skärmtak passar väl i helheten.
- Smidesräcket på balkongen förstärker karaktären.
- Måla gärna garaget i en mörkare kulör.



**Nivå 2**

# BUREÅ 1:65
## Griffelgatan 2

Villa i ett plan med vind, uppförd 1959 och ritad av E Nyström, Bureå. Fasader i gult tegel med mörk fog och relativt brant sadeltak med takpannor. Tidstypiskt enlufts fönster utan spröjs, vissa med vädringslucka. Smidesräcken på både förstubro och bakong. Den indragna entrén ger huset en egen karaktär. En stilren och väl bevarad 1950-talsvilla.

### Att tänka på

- Tegelfasaderna och takpannorna ger huset en robust 1950-talskaraktär.
- Bevara det öppna entréplanet utan inglasningar.
- Smidesräcken på balkong och bro förstärker idealet.
- Måla gärna garaget i en mörkare kulör.



**Nivå 2**

# BUREÅ 2:23
## Skärvägen 2A

Bureås församlingshem byggt 1957 och ritat av arkitekten Poul Stampe. Vitslammade tegelfasader och svarta takpannor på det relativt branta sadeltaket. Höga kyrkfönster i bönesalen, som avslutas uppåt i små takkupor. Byggnaden är belägen vid bron och gamla kustlandsvägen, samt direkt väster om hembygdsparken.

### Att tänka på

- Det som är utmärkande för byggnaden är de rena, vita fasaderna i kontrast till det stora svarta taket.
- Byggnaden har stor påverkan på miljön vid bron och hembygdsparken. Ev ändringar görs med varsamhet.



**Nivå 2**

# BUREÅ 1:174
## Hemvägen 6A

Gårdsanläggning från 1800-talets mitt, centralt belägen i en sydsluttning. Platsen tycks varit bebyggd med en fyrlängad gård även vid storskiftet 1788. Bostadshuset är en stor timrad parstuga i 1½-våning, med röd locklistpanel och en snickeriveranda mot söder. Sexdelade fönster och ett sadeltak täckt med falsad plåt

På gården finns även ett sommarhus, en liten parstuga i en våning med tegelimiterande plåt på taket samt korspostfönster med spröjs i övre delen. Bakom bostadshuset finns även en timrad, gammal ladugårdslänga, samt två bodar.

Gården står i anslutning till vad som på storskifteskartan betecknas ”Norra åkern” och förmedlar en berättelse om ett näringsfång med lång kontinuitet på platsen.





## Att tänka på

• Huvudbyggnadens fasader, fönster och veranda är viktiga uttryck som ger Bureås centrala delar en historisk förankring.
• Sommarhusets fasader och fönster förstärker autenticiteten.
• Ett bevarande av ladugård och bodar bidrar till förståelsen av gårdens betydelse och dess långa historia.

**Nivå 2**





# BUREÅ 2:79
## Skärvägen 2B, hembygdsgård

Huvudbyggnad ursprungligen uppförd 1755 i Falmarksforsen. En förlängd parstuga i 1½-våning med införkammare. Gården inköptes 1948 och flyttades till Hembygdsparken i Bureå, där den timrades upp i början av 1950-talet, men endast i en våning.

Fiskarkapell med många inskriptioner i timret från 1700-talet, har flyttats flera gånger och haft olika funktioner under 1800- och 1900-talen. Senast 1968 när det flyttades till hembygdsparken och återfick sin funktion som kapell.

Sommarladugården flyttades 1962 från Yttervik till hembygdsparken, där den senare försetts med fönster och pardörr med ram och speglar.

Annastugan är en timrad enkelstuga som efter flytten till hembygdsparken 2014 ändrades invändigt genom att mellanväggen revs.

### Att tänka på

• Husen bör underhållas med ursprungliga material och metoder i enligt med deras karaktär och kulturhistoriska värde. Samråd med antikvarie bör ske vid ändringar.

**Nivå 2**









# BUREÅ 2:96
## Norra Kustvägen 2

Bureås kommunhus som uppfördes 1951 och var ritat av arkitekt Birger Dahlberg Skellefteå. Två våningar med ett valmat sadeltak täckt med rött tegel. Fasader murade med gult tegel och fönster med mittpost. Entrén centralt belägen i ett indraget mittparti, som i övre våningen har bevarat både portar och smidesräcke i original. Bureå var egen landskommun 1914-1967 och municipalsamhälle från 1934 till 1959.

### Att tänka på

- De släta tegelfasaderna och det valmade tegeltaket är karaktäristiskt för byggnaden och för Dahlbergs arkitektur.
- Det indragna mittpartiet med originalportar och smidesräcke skapar symmetri och stärker autenticiteten.
- Fönster med mittpost passar väl i sammanhanget.



**Nivå 2**

# BUREÅ 3:56
## Fiskarvägen 2

Bostadshus i en våning med inredd vind, uppfört 1955 för Linda Nyström. Fasaderna har röd locklistpanel och sexdelade fönster med mittpost. Mot söder finns en frontespis med två förnster till vinden, och mot norr en liten balkong över entrén. Det branta sadeltaket är beklätt med sinuskorrugerad plåt.

### Att tänka på

- Det branta taket med frontespisen mot söder ger huset dess särskilda prägel.
- Bevara fönster med mittpost och tredelade bågar placerade i fasadliv.



**Nivå 2**

# BUREÅ 34:3
## Bondevägen 6

Gammal timrad parstuga, grundligt restaurerad 1965, med röd lockpanel, vita sex- och fyrdelade fönster samt veranda med balkong. Entrén utgörs av en pardörr med överljus. Sadeltaket är belagt med betongpannor.

Bagarstugan är i form av en enkelstuga med röda timmerfasader, gröna korspostfönster samt med traditionellt inåtgående pardörr med överljus i översta dörrspegeln. Betongpannor på taket.

Husgruppen är granne till gården Bureå 1:174 och en väl utförd anpassning till den byggnadsmiljön. Restaurering samt bygge är utfört under medverkan av arkitekt Bengt Lidström Umeå, en pionjär för bevarandet av byggnadskulturen i Västerbotten.

### Att tänka på

- Fasadmaterial och färger är viktiga delar av anpassningen till platsen.
- Bevara entréernas pardörrar och överljus.
- Fönstren med korspost/spröjs är viktiga komponenter för helhetsintrycket.

**Nivå 2**





# BUREÅ 48:25
## Kritgatan 10

Enplansvilla med garage och gillestuga i källare. Uppfört 1980 efter ritningar från Skellefteboygdens Trähus AB. Vita mexitegelfasader och valmat tak med svarta betongpannor och inklädd takfot. Brunlaserad takfris under takfoten. Tidstypiska enluftsfönster försedda med brunlaserade fönsterluckor. Brunlaserad entré med sidoljus. En stilren och välbevarad 1970-talsvilla vad gäller material och kulörer.

### Att tänka på

- Det mörka, valmade taket i kontrast till det vita mexiteglet uttrycker ett tidstypiskt ideal.
- Den brunlaserade takfotsfrisen och fönsterluckorna förstärker det stilrena modernistiska idealet.



**Nivå 2**

# BUREÅ 60:5
## Norra Ågatan 9

Bostadshus i en våning med vindsvåning, uppförd 1928-32. Under 1940- och 50-talen var Bureås polisstation inrymd i huset. Träbyggnad med vit locklistpanel på fasaderna och fönster med korspost. Det relativt branta sadeltaket har röda tegelpannor och dubbla skorstenar. Brokvist i två våningar, med inbyggd balkong med välvd öppning under ett utstickande sadeltak.

### Att tänka på

- Den vita fasadpanelen och det branta röda taket är karaktärsskapande för huset.
- Bevara korspostfönster placerade i fasadliv.
- Den inbyggda balkongen ger med dess välvda öppning huset dess särprägel.



**Nivå 2**

# BUREÅ 60:6
## Norra Ågatan 7

Bostadshus uppfört 1929 i en våning med vindsvåning under ett brutet, falsat plåttak. Fasader med gul locklistpanel och kraftiga, grå knutpilastrar med kapitäl, som ger byggnaden ett lätt klassiskt uttryck. Korspostfönster och mot gatan ett burspråk i bottenplan samt två takkupor i vindsplan.

### Att tänka på

- Det brutna taket är karaktärsskapande för huset.
- Knutpilastrarna förmedlar ett klassiskt uttryck.
- Bevara korspostfönster placerade i fasadliv.
- Burspråket bidrar till 1920-talskaraktären.



**Nivå 2**

# BUREÅ 66:2
## Skärvägen 13

Bostadshus vid vägen och uthuslänga inåt gården, uppfört 1913 i resvirke med liggande fasspåntpanel och med vita snickerier. En våning med inredd vindsvåning, branta tak och en frontespis mot gatan. Korspostfönster som på gathuset har tre fönsterlufter. Uthuset med svarta portar.

### Att tänka på

- De branta taken med gaveldekorationer ger liksom fasadernas liggande fasspåntpanel husen en särskild karaktär.
- Korspostfönstren på både gatuhus och uthus bör bevaras, samt även boddörren med överljus.

**Nivå 2**





# BUREÅ 66:10
## Skärvägen 9

Enkelstuga uppförd före 1844 för soldaten Kanon. Ett av få soldattorp som beverats på ursprunglig plats i Västerbotten. Numera gemensam borådslokal. Timrad byggnad på stensockel, med tegeltäckt sadeltak, korspost-fönster och en på traditionellt sätt inåtgående pardörr med liggande panel och små rutor i övre delen.

### Att tänka på

- Bevara stugans timmerfasader. Ev. utvändig bräds-lagning endast på kraftigt rötskadade fasaddelar.
- Bevara korspostfönstren och den inåtgående, panelklädda pardörren.



**Nivå 2**

# BUREÅ 68:4
## Tallgatan 1

Den gamla Graangården, ursprungligen från 1800-talets början och gårdsplats för ett av Bureås äldsta hemman. Den köptes av Burebolaget på 1870-talet och byggdes om till arbetarkasern, med lägenheter om ett rum och kök. Den är senare tillbyggd och ombyggd. En timmerbyggnad i två våningar med locklistpanel, korspostfönster och tegeltäckt sadeltak.

### Att tänka på

- Graangårdens kulturmiljövärde handlar framförallt om dess långa historia och berättelsen om dess olika epoker.
- Bevara de paneler och korspostfönster som knyter an till byggnadens historia liksom byggnadens karaktäristiska volym och takvinkel.



**Nivå 2**

# BUREÅ 69:5
## Skärvägen 21

Funkisvilla i två våningar, med ett lågt lutande sadeltak och ljust grå putsade fasader. Fönstren har mittpost och är tidsenligt inpassade i putsfasaden utan omfattningar, liksom även entrén med sitt platta, utstickande tak över dörren.

### Att tänka på

- De ljusa, slätputsade fasaderna ger huset dess karaktär.
- Entrén med dess dörr och det enkla brotaket uttrycker en stilren funktionalism.
- Fönster utan omfattningar och i en avvikande kulör, exempelvis grönt, är tidstypiskt och värdefullt att bevara.



**Nivå 2**

# BUREÅ 70:2
## Skärvägen 26

Stilren funkisvilla i två våningar, med kvadratisk planform och pyramidtak. Ljusa locklistfasader med knutar och omfattningar i avvikande färgton. Fönster är försedda med mittpost. En tidsenlig funkisentré, med enkelt stålräcke på trappen och ett litet, platt tak utstickande över dörren.

### Att tänka på

- Pyramidtaket och de ljusa och rena väggytorna ger huset dess karaktär.
- Entrén med trapp, räcke, dörr och tak uttrycker en stilren funktionalism och bör ej ändras.
- Knutar och omfattningar kan för att stärka funkionalismens ideal målas in i fasadens färg.
- Fönster i en avvikande kulör är tidstypiskt och värdefullt att bevara.



**Nivå 2**

# BUREÅ 71:2 och 71:3
## Skärvägen 27 och 29

Två likadana hus som är ställda mot varandra på två tomter längs Skärvägens norra sida. De har röda panelfasader och plåtklädda, brutna tak. Stora snickeriverandor i två våningar som vänder sig mot varandra. Även dessa med brutna tak.

### Att tänka på

- De stora brutna taken ger husen en särskild karaktär.
- De stora snickeriverandorna vända mot varandra ger platsen en särprägel.
- Betydelsefullt för byggnadsmiljön är att materialval och kulörer samordnas även framledes.




**Nivå 2**

# Torpet 2:1
## Torpgränd 1

Bostadshus samt uthus med verkstad från 1923, uppfört efter ritnigar av Albert Granlund. Bostadshuset senare ersatt med en modern villa, men verkstaden finns kvar och kan berätta om de småskaliga verksamheter som en gång växte fram på Granden. Den liggande fasspåntpanelen på de spantrade väggarna har tidigare varit rödfärgad, men har idag en vit plastfärg som lossnar.

### Att tänka på

- Verkstadsbyggnaden berättar en historia om området.
- Bevara de småspröjsade fönstren på byggnaden.
- Byggnaden bör även fortsättningsvis ha liggande fasspåntpanel, gärna röd som ursprungligt.



**Nivå 2**

# Torpet 2:7
## Torpgränd 2

Stort uthus med verkstad uppfört 1928, efter ritningar av Albin Granlund. Spantrad byggnad i en våning med vind och ett brutet sadeltak. Röda fasader med både liggande fasspåntpanel och stående locklist. Taket är papptäckt och slagportarna är tidsenligt gröna.

### Att tänka på

- Verkstadsbyggnaden berättar en historia om området.
- Bevara gröna slagportar med vita omfattningar.
- Det brutna papptaket på den långsträckta byggnaden ger en prägel åt området.



**Nivå 2**

# Torpet 2:8
## Skärvägen 14

Bostadshus i två våningar, ritat av Albin Granlund 1927. Huset inrymde Maja Åströms fotoateljé i övre våningens västra del mot gatan, som då var försedd med fönstervägg. Ljust målad locklistpanel, korspostfönster och sadeltak med röd papptäckning. Veranda i två våningar mot gården. En gård som även har en gammal röd lekstuga med pyramidtak.



### Att tänka på

- En ljus fasadfärg gör huset stadsmässigt, knutar och omfattningar i avvikande färg ger en klassisk prägel.
- Originalverandan mot gården är viktig att bevara.
- Korspostfönster i fasadliv bör bevaras.



**Nivå 2**

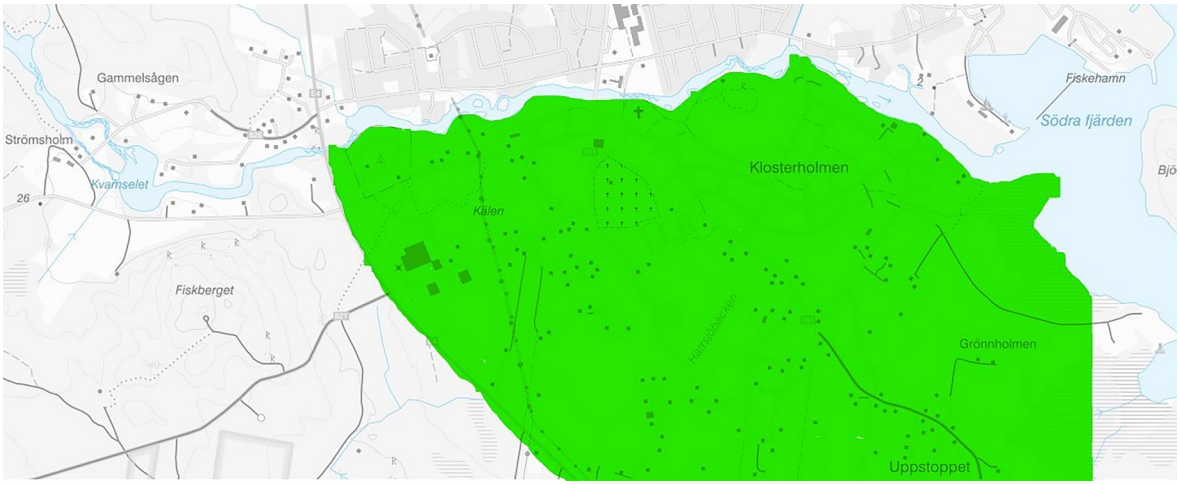
# Söder om älven

**Det område som i** huvudsak varit brukat och bebott på södra sidan i äldre tider, låg väster om bron och landsvägen. Där fanns tre gårdar på 1700-talet, med hus i fyra längor. Vid den nuvarande Jägargatan finns fortfarande en av dessa gårdsplatser. Vid nuvarande Södra Ågatan fanns den gårdsplats som 1809 blev gästgiveri. Den fjärde gården låg 1788 söder om Klosterholmen. Kyrkan invigdes 1922 och väster om kyrkan hade redan då ett litet centrum börjat utvecklas. Längre österut växte ett bostadsområde fram, när industrin expanderade efter förra sekelskiftet, med svängda gator och varierade tomter. Bostadshus byggda med egnahemslån av anställda vid bolaget. Området vid Strandvägen och Villavägen benämndes Strand, men kallades i folkmun även för ”Skuldåkern”.

Disponentvägen byggdes i andra riktningen och försågs med en bro över älven vid brandstationen. Strandvägen hade i början också en gång- och cykelbro över till Geten och Skäret. Klosterholmen med sina anor från medeltiden har en alldeles egen historia och är skyddad som fornlämningsområde.

## Gaturum och Grönstruktur

Området avgränsas i norr av Bureälven, i väster av E4 och i öster av havet. I söder övergår det planlagda området



till jordbruksmark och lantlig bebyggelse. Bureås centrala delar ligger väster om kyrkan, där ett litet torg finns, med hållplats för busstrafiken och inramat av mer stadsmässigt sluten bebyggelse i form av Folkets hus, restaurang och butikslokaler samt en bensinstation. Längre västerut glesnar bebyggelsen snabbt i ett öppet jordbrukslandskap. Närmast E4 finns ett industriområde, men närmast älven i norr, en campingplats inbäddad i ett skogsparti. Det gröna stråket sträcker sig även öster om Södra Kustvägen, och utgörs av dels kyrkogården och idrottsplatsen med sitt område för fotbollsgolf. Den gröna kilen mellan Kustvägen och Burviksvägen sträcker sig ända ner till Hästkroken och Uppstoppet. Öster om kyrkan och söder om Klosterholmen finns området Strand. Ursprungligen ett egnahemsområde med husen indragna på rymliga tomter med en öppen karaktär, utan eller med endast låga avgränsningar i form av häckar mellan tomter och mot gatan. Husen som växt fram i olika epoker ger variationsrika synintryck när man färdas längs de svängda gatorna på Strand.

**Att tänka på:**

- Planstrukturen söder om älven präglas inte av något rutnät utan snarare av anpassning till gamla vägar och naturliga förutsättningar.
- Anpassa gaturum och villatomter till den närmsta omgivningen.
- Villaområden präglas av en öppen karaktär utan påtagliga avgränsningar.
- Klosterholmen är värdefull som fornlämningsområde, men även som grönområde för rekreation.
- Den gröna kilen mellan Myggvalla och Hästkroken är värdefull för friluftsliv och rekreation.

Stora delar av Klosterholmen är skyddade som fornlämning.



Strandvägen är en villagata med egnahem i en relativt enhetlig karaktär.



# BUREÅ 2:31
## Köpmangatan 5

Bostadshus och uthus från 1900-talets början, uppfört av målaren Ernst Skog. Träbyggnad med stomme av resvirke, i en våning med inredd vind. Rödfärgad locklistpanel på fasaderna, som ursprungligen var vita, Korspostfönster med tätspröjsad övre del. Svart papp på det valmade taket med svängda takfall till de frontespiser som möjliggör fönster till övre våningen.

### Att tänka på

• Det svarta papptaket med dess svängda takfall och frontespiser ger huset dess speciella jugendkaraktär.
• Korspostfönstren med tätspröjsad övre del förstärker den karaktären.



**Nivå 2**

# BUREÅ 4:60
## Strandvägen 5

Pingstkapellet i Bureå är uppfört 1980 som lokal för möten och andra församlingsaktiviteter. Ritat av Fred O Ingberg i en mycket medveten och tidstypisk arkitektur, med sitt stora, valmade och shingelklädda tak samt fasader indelade i fält med liggande och stående paneler. Den stående med tvåtums läkt som ger fasadytorna en stark vertikalitet. Enskiviga bruna fönster och tidsenliga trädörrar med sidoljus.

### Att tänka på

• Fasaderna med dess kraftiga, vertikala läkt och det stora taket med shingelbeklädnad ger huset dess speciella identitet.
• Fönster och dörrar förstärker den enhetliga åttiotalskaraktären.



**Nivå 2**

# BUREÅ 4:111
## Burviksvägen 33

Bostadshus i ett plan med nästan kvadratisk planform och ett pappklätt pyramidtak, byggnadstypen kallas Bläckhorn. Fasader med locklistpanel och sexdelade fönster med mittpost.

### Att tänka på

- Det släta, pyramidtaket med dess lilla takfot ger huset dess speciella karaktär.
- De enhetliga panelväggarna utan listverk kompletterar husets funkisprägel.



**Nivå 2**

# BUREÅ 4:145
## Villavägen 21

Egnahem uppfört 1951 för Gustaf Eriksson, ritat av Erik Holmlund genom B Granberg. Slätputsade fasader och röda tegelpannor på det branta sadeltaket. Tidsenliga fönster med mittpost eller två poster på vardagsrumsfönstret. Gavelentré med ett litet tak och trappräcken i smide. En funktionell 50-talsvilla med väl bevarad karaktär.

### Att tänka på

- Slätputsade ljusa fasader och fönster med poster, utan omfattningar placerade i fasadliv är tidsenliga stildrag.
- Den enkla, stilrena gavelentrén med lilla skärmtaket och med smidesräcket förstärker autenticiteten.
- Takets täckning med röda pannor kompletterar tidens villaideal.



**Nivå 2**

# BUREÅ 4:152
## Hästkroken 22

Gårdsgrupp från 1800-talets slut, bestående av bostadshus, bagarstuga och ladugårdslänga. Bostadshuset är en timrad parstuga i 1½-våning, med liggande kälspåntpanel på fasderna, korspostfönster och en utbyggd snickeriveranda med en ny, utåtgående pardörr med överljus..

Bagarstugan är från 1800-talets mitt och hitflyttad från Gärdsmark 1901. En timrad enkelstuga med liggande fasspåntpanel på fasaderna och korspostfönster. Inåtgående pardörr med överljus.

Ladugården är en låg byggnad uppförd i timmer och resvirke, med stående och liggande panel på fasaderna. Sadeltaket är täckt med eternitskivor, som gärna kan ersättas med varmförzinkad pannplåt. Portar och fönster med dekorativt krysslagda foderlister.

Tidigare gick byvägen rakt över gårdsplanen, men är idag dragen i en böj bakom bostadshuset.

### Att tänka på

- De liggande fasadpanelerna ger husen en viss särprägel.
- Bevara korspostfönster och pardörrar med överljus.
- Snickeriverandan är ett värdefullt miljötillskott.
- Ladugårdslängan är viktig för gårdsbildningen.

**Nivå 2**







# BUREÅ 5:42
## Höneborg 1

Gård från 1890-talet uppförd av sågverksarbetaren A Wallström. Enkelstuga i 1½-våning med trapphuset utbyggt i en vinkel. Timmerstomme med locklistpanel på fasader och krysspostfönster, samt en i senare tid tillbyggd veranda. På taken ligger idag falsad plåt. På gården finns även en väl bevarad, timrad enkelstuga med korspostfönster och inåtgående pardörr, samt en ladugårdslänga som är rekonstruerad efter brand.



**Nivå 2**

### Att tänka på

- Locklistpanelen och krysspostfönstren är viktiga för husets kulturmiljövärde.
- Enkelstugan med dess locklistpanel, krysspostfönster och pardörr bör bevaras.

# BUREÅ 5:105
## Skeppargatan 43

Äldre parstuga på en trelängad gård som även består av sommarhus och en liten ladugård. Bostadshuset är kraftigt renoverat med ny lockpanel och nya fönster samt ett trapetsprofilerat plåttak. Gårdsbildningen är dock gammal och förmedlar berättelsen om ett äldre näringsfång.



**Nivå 2**

### Att tänka på

- Gården har en historia att förmedla och husen bör bevaras på plats.
- Måna om parstugans karaktärsdrag – så som fasadens indelning, den nätta farstukvisten och pardörren med överljus.

# BUREÅ 6:20
## Södra Ågatan 6

Bostadshus och f d skoaffär i 1½-våning för garvare K O Norlund, uppfört 1891. Byggmästare och arkitekt var Nicanor Lundström, Skellefteå. Timrad stomme med fasader av liggande och stående kälspåntpaneler. Snickeriveranda till entrén på östra fasaden. Skorsten med profilerat krön på det branta sadeltaket. De ursprungliga korspostfönstren är utbytta.

### Att tänka på

- Byggnadens drag av förra sekelskiftets schweizerstil ger huset dess identitet.
- Bevara fasadernas kälspåntpaneler och de lövsågade snickerierna.
- Skorstenens profilerade krön är en extra kvalitet.



**Nivå 2**

# BUREÅ 6:21
## Munkvägen 5

Bureå kyrka, ritad av arkitekt Fredrik Falkenberg 1915 och invigd 1922. En treskeppig hallkyrka i nationalromantisk stil, uppförd i rött, handslaget tegel och med torn i norr. Tornet har en lökkupol och kyrktaket är täckt med röda tegelpannor. De höga och smala kyrkfönstren har motiv med de tolv apostlarnas attribut. Kyrkan som efter många diskussioner om placering, beslöts att förläggas på den s k Kläppen vid bron, omges av en bogårdsmur i gråsten med en välvd stiglucka.

### Att tänka på

- Kyrkan är skyddad som kyrkligt kulturminne. Alla ändringar kräver tillstånd av Länsstyrelsen.



**Nivå 1**

# BUREÅ 6:31
## Södra Ågatan 6

Uthus som ursprungligen var garvare K O Norlunds garveri. Byggnaden uppfördes 1891 efter ritningar av Nikanor Lundström Skellefteå. Garveribyggnaden var byggd i vinkel men den östra längan är nu riven.

Timmerbyggnad i 1½-våning med rödfärgade fasader av liggande kälspåntpanel. Korspostfönster och en murad skorsten med profilerat krön.

### Att tänka på

- Byggnadens historia tillför en dimension till samhället och bör bevaras på dess ursprungliga plats.
- Bevara fasadernas kälspåntpanel och korspostfönster.
- Det profilerade skorstenskrönet är en extra kvalitet.



**Nivå 2**

# BUREÅ 6:60

Timrad rundloge med åtta knutar, belägen på jordbruksmark väster om kyrkogården i centrala Bureå. Rödmålade timmerfasader, svarta portar och ett pannplåtstäckt sadeltak. Logens placering nära Bureå centrum förmedlar den nära kopplingen mellan den gamla jordbruksbyn och 1900-talets industrisamhälle.

### Att tänka på

- Den centralt belägna logen tillför en dimension till industrisamhället och bör bevaras på plats även vid en fortsatt exploatering i området.



**Nivå 2**

# BUREÅ 6:66
## Munkvägen 15

Bostadshus från 1900-talets tidigare del, uppfört av byggmästaren Johan Strömberg som bostad för arbetare vid det stora kyrkbygget i Bureå. Vinkelbyggnad med grå locklistpanel på resvirke, under ett brutet tak av svart plåt. Gröna korspostfönster och en vindskupa mot väster. Inbyggd förstuga med balkong mot öster och en i senare tid utbyggd veranda mot söder.

### Att tänka på

• De brutna taken och krysspostfönstren ger huset dess karaktär av tidigt 1900-tal.



**Nivå 2**

# BUREÅ 6:92
## Södra Kustvägen 21

Bureås gamla prästgård med tillhörande uthuslänga. Ritningarna är utförda av Skellefteås stadsbyggmästare K G Dahlberg och antogs av kyrkostämman 1915. Nationalromantisk byggnad med röd lockpanel, vita korspostfönter och tegeltäckt sadeltak som är brant brutet. Inbyggd veranda mot norr, även denna under ett brutet och brant sadeltak. Verandan har en inbyggd gavelspets med ett hästskoformat fönster.

Uthuslängan är i en våning med vind, under ett brutet, papptäckt sadeltak. Även denna ritad av K G Dahlberg med samma nationalromantiska uttryck. Röda fasader med liggande fasspåntpanel och vita krysspostfönster med småspröjsad överdel. Gröna portar med överljus.

Den gamla prästgården hade funktionen som prästgård fram till 1957. Den är väl synlig i det öppna landskapet och utgör fondbyggnad för de som passerar centrala Bureå på Kustvägen mot söder. Ett av de bästa exemplen på nationalromantisk arkitektur i kommunen.





**Nivå 1**

## Att tänka på

- De branta, brutna taken med tegel eller papp är byggnadernas viktigaste stilmarkörer.
- Korspostfönster är betydelsefulla i sammanhanget.
- Verandans gavelparti med fönster och vindskivor förmedlar husets särskilda signatur.
- Uthusets gröna portar med överljus passar väl i sammanhanget.
- Rådgör med antikvarie vid frågor om ändringar av byggnadsdelar eller färger.

# BUREÅ 7:123
## Sinusgatan 4

Bostadshus från 1900-talets början och tillbyggt på 1930-talet. Två våningar och inbyggd veranda. Korspostfönster, locklistpanel på fasaderna och ett tunt sadeltak med pannplåt utan vindskivor.

På gården finns även ett äldre bostadshus från 1865, i form av en timrad enkelstuga med locklistpanel, korspostfönster, inåtgående pardörr och sadeltak med pannplåt.

Timrad, omålad lada med pannplåtstäckt sadeltak och dörr med trägångjärn.







## Att tänka på

• Byggnaderna bör underhållas för ett långsiktigt bevarande.

**Nivå 2**

# BUREÅ 7:191
## Jägargatan 17

Gammal gårdsgrupp med ursprung från 1700-talet, men med husen något flyttade genom seklen. Bostadshuset är en timrad parstuga från 1873, som renoverades 1947 och kläddes med lockpanel på fasaderna 1977.

Sommarhus från 1700-talet, i form av timrad enkelstuga med fasader i locklistpanel, korspostfönster och pannplåtsklätt sadeltak.

Bagarstuga i form av timrad enkelstuga, delvis klädd med locklistpanel, sexdelade fönster och sinuskorrugerad plåt på taket.

Portbod från 1747, vars mittdel en gång var inkörsport till den fyrlängade gården. Timrad byggnad i 1½-våning med pannplåtstäckt sadeltak, av en typ som idag är mycket få bevarade.





## Att tänka på

• Byggnaderna har en lång historia att berätta om Bureå.
• Portboden är en idag närmast unik byggnad. Underåll utförs för bevarande i samråd med antikvarie.
• Även sommarhuset och bagarstugan bör underhållas för ett långsiktigt bevarande.

**Nivå 2**





# BUREÅ 8:46
## Södra Ågatan 18

Holmströmska gården. Bostadshus som ursprungligen uppfördes 1809 som Bureås gästgiveri. Ombyggd 1890. Timmerbyggnad i 1½-våning med fasader klädda i liggande kälspåntpanel, men stående fasspåntpanel under en gördellist vid fönstrens underkant. Kryssposfönster med krön och profilerade konsoler. Sadeltak med svarta betongpannor samt profilerade taktassar och vindskivor. Porten numera i en inglasad altan med tresidig herrgårdstrappa. En av de äldsta gårdsplatserna i Bureå som var bebyggd även 1788.



**Nivå 2**

### Att tänka på

- Byggnaden har en lång historia att förmedla av betydelse för Bureå samhälle.
- Bevara fasadernas spåntpaneler och korspostfönster.
- Taktassarnas och fönsteröverstyckenas profileringar tillför extra kvaliteter.
- Entrén kunde ges en bättre anpassad utformning.

# BUREÅ 21:41
## Klostervägen 93

Parstuga från 1804 som står på ursprunglig plats, omedelbart söder om Klosterholmen, men där ladugård, bagarstuga m m som hörde till gården är rivet. Timrad byggnad med rödfärgad locklistpanel, och nya fönster med sex rutor. Tegelimiterande plåt på taket.



**Nivå 2**

### Att tänka på

- Huset har en lång historia att berätta och bör bevaras på plats.
- Bevara spröjsade fönster och den traditionella pardörren med överljus.
- Huset bör i första hand målas med slamfärg.

# BUREÅ 23:1
## Oppstoppet 8

Gård från 1900-talets början, med bostadshus uppfört 1907 av hemmansägare K A Holmlund. Parstuga i 1½-våning, med frontespis mot gården. Fasader med locklistpanel och krysspostfönster. Sadeltak med tegelimiterande plåt. På gården finns även bagarstuga och ladugård.

### Att tänka på

- Parstugan har stor betydelse för kulturlandskapet i Oppstoppet.
- Locklistpanelen och korspostfönstren är viktiga för husets kulturmiljövärde.



**Nivå 2**

# BUREÅ 24:2
## Skepparvägen 39

Äldre parstuga på en trelängad gård som även består av sommarhus och en liten ladugård. Bostadshuset är kraftigt renoverat med ny lockpanel på fasaderna och tegelimiterande plåt på tak. Gårdsbildningen är dock gammal och förmedlar en berättelse om ett äldre näringsfång.

### Att tänka på

- Gården har en historia att förmedla och husen bör bevaras på plats.
- Färgsättningen – röd panel och vita detaljer håller ihop bebyggelsen.
- Originalmaterial bör värnas och fungera som riktlinje vid ev. renovering.



**Nivå 2**

# BUREÅ 43:2
## Södra Kustvägen 12

Gravkapellet är ritat av arkitekt Fredrik Falkenberg och invigt 1920. En sluten, vitputsad tegelbyggnad i nationalromantisk stil, med ett högt, spånklätt tak som är valmat på gavelsidorna. Taket är även utsvängt ner mot takfoten och försett med raka vindskupor på sidorna, med fönster som är de enda ljusinsläppen till kapellet. Kapellet är tillbyggt mot väster 1990 efter ritningar av Valter Östlund Skellefteå, då kapellet fick ny entré och ett vapenhusliknande rum innanför entrén.



**Nivå 1**

### Att tänka på

• Gravkapellet är skyddat som kyrkligt byggnadsminne. Alla ändringar kräver tillstånd av Länsstyrelsen.

# Klosterholmen

Området söder om Grandforsen var vid medeltidens slut just en holme, omfluten av vatten vid älvens utlopp till fjärden. Sveriges förste ”riksantikvarie” Johannes Bureus, som på sin moders sida härstammade från Bureå, besökte orten vid sin Norrländska resa 1600-1601. Från hans handskrivna reseanteckningar härstammar berättelsen om Bure kloster. Det hade varit byggt i trä och fanns inte kvar 1601, men legenden talade om ”många gångar och kosteliga våningar”. Källaren var dock fortfarande synlig vid Bureus besök. Senare forskning har dock gjort gällande att det inte rörde sig om ett regelrätt kloster. Det nordligaste Fransiskanerklostret ska enligt medeltida skriftliga källor ha legat i Uppsala. Däremot hade de vandrande Franciskanermunkarna s k terminarhus ute i landet. Det var ett slags basläger för munkarnas själavård bland fiskare, bönder och samer i norra delen av landet. Men även ett mellanlager för torkad fisk och andra förnödenheter för munkarna och för klostret i Uppsala.





Klosterholmen har undersökts arkeologiskt vid tre tillfällen. Fynden utgjordes av grytor, tegel, spikar, järnslagg och glas.

# **Stilguide**
# för särskilt värdefulla hus

På följande sidor får du handfast rådgivning om vilka färger, material och detaljer (fönster, dörrar etc.) som ger ditt hus karaktär och detaljer som bryter stilen. Hus är individer och beskrivingarna här är tämligen generella och kortfattade – se litteraturlistan och kontaktsidorna om du vill veta mer. Förhoppningen är att de begrepp som används ska förklaras av bilderna.

Tänk på att fasadförändringar ofta är bygglovpliktiga åtgärder. Kontakta samhällsbygnad för att få veta om din ändring kräver bygglov och Skellefteå museum om du behöver råd.

# Fönster

Fönster är husets ögon. De bidrar på ett särskilt sätt till husets karaktär och tidsprägel. Försök behålla storlek och proportioner vid byte. Materialval och öppningssätt är sådant som också påverkar husets karaktär. Moderna treglasfönster med samma proportioner, indelning och profiler som de gamla kan beställas från lokala snickerier utan någon större fördyring.

Bågarnas insidor och karmarnas poster var under 1800-talet rikt profilerade, och fönsterglas var fram till 1920-talet munblåst – det var alltså lite ojämnt med små blåsor i glasmassan. På äldre hus bör därför t.ex. vippfönster, aluminiumbågar och fuskspröjsar undvikas.



Korspostfönster med profilerat överstycke, 1800-tal.



Korspostfönster med små spröjs upptill, 1910-tal.



Sexdelat fönster utan foder, 1920-tal.



Tvåluftsfönster med fast mittpost, 1940-tal.



Perspektivfönster, 1950-tal.



Tvåluftsfönster med förskjuten mittpost, 1950-tal.



Fönster med vädringslucka, 1960-tal.

# Dörrar och portar

Husets entré är ett viktigt tidsdokument som ger huset karaktär. Spara därför om möjligt originaldörren. Den gamla ytterdörren kan ofta användas vid en ombyggnad – eventuellt kompletterad med en ny innerdörr i samma dörrkarm eller förstärkt och isolerad från insidan. Nya lås går också att sätta i gamla dörrar.

Om dörren ändå behöver bytas, försök då hålla originaldörrens storlek, proportioner, material och färgskala. En ny dörr med liknande utseende, men med förbättrad värmeisolering och säkerhet kan nästan alltid beställas från ett dörrsnickeri. Men materialkänslan hos en ekport kan aldrig ersättas av en aluminiumport.

Många hus har bearbetade omfattningar runt entrén som berättar om tidens mode, materialkänsla och hantverkskunnande. Dessa bör därför bevaras så långt möjligt.



Pardörr med överljus och rikt detaljerad omfattning i klassiska former, 1800-tal.



Enkeldörr med stående panel och glasad överdel, 1920-tal.



Dörr av spårat ädelträ med tegelomfattning, 1950-60-tal.



Spårad teakdörr med sidoljus av mönstrat glas. 1960-70-tal.



Modern dörr av ädelträ, 2000-tal.

## Färger

Bebyggelsens färgsättning har växlat med modet. Färgsättningen men även färgtypen (linolja, lasyr, slamfärg) säger mycket om ditt hus. Rådgör gärna med experter innan ommålning. Ofta kommer huset bäst till sin rätt om det målas i sina ursprungliga eller i för tiden typiska kulörer.



Faluröda hus blev allmänna under 1800-talet. Detaljerna målades gråvita.



Vid mitten av 1800-talet blev vita hus populärt.



Ljusa fasader med kulörta fönsterbågar var typiskt för sekelskiftet 1900.



Under nationalromantiken var bruna fasader och röda eller gröna detaljer modernt.



Under 20-talsklassicismen var ljusa sten-imiterande färger vanligt.



Idealet under funktionalismen på 1930-talet var ljusa putsade fasader.



Under 1940- och 50-talen började man måla husen i mättade färger.



Brunlaserade fasader var populärt på 1950- och 60-talen.

# Fasader

Fasadmaterialet är liksom husets fönster och dörrar viktigt för dess karaktär. Man bör därför sträva efter att bevara och vårda husets ursprungliga fasadmaterial eller ersätta med likadant om byte inte kan undvikas. På småhus har träfasader alltid varit vanligast. De äldsta husen hade bara timmerfasader, först på 1800-talet blev träpanel vanligt. Stående panel som lockpanel och locklistpanel är vanligast, men även liggande (t.ex. fjällpanel) förekommer. På äldre hus delades fasaderna sällan in med midjeband. Dessa förändrar husets karaktär och bör därför undvikas.

Tegel har varit populärt i omgångar. Det röda teglet var populärt under förra sekelskiftets nationalromantik, men också under 1950-talet, då även det gula teglet förekom. Eternitplattan lanserades 1950 och präglar många hus från tiden däromkring. Det finns också andra skivmaterial som är typiska för sin tid, t.ex. masoniten som kom 1929. Fasadplåt rekommenderas överhuvudtaget inte vid ett nybygge – det passar i helt andra miljöer, t.ex. på större industribyggnader. Puts är däremot ett mer traditionellt material, men kräver ett omsorgsfullt utförande i vårt klimat. Ju mer cement som blandas i putsen, desto hårdare, tätare och mindre följsamt blir putsskiktet.



Stående locklistpanel.



Lockpanel, 1990-tal.

Liggande fjällpanel, 1940-tal.



Tegelfasad, 1950-tal.



Eternitklädd fasad., 1950-tal.



Putsad fasad och slätputsad fönsteromfattning, 1950-tal.



# Tak

Takmaterialet och takvinkeln säger mycket om ett hus, liksom detaljer som takutsprång, takfot och vindskivor. På tätortsbebyggelsen användes främst falsad slätplåt från 1800-talets början medan pannplåt kom i bruk i Västerbotten i början av 1900-talet. Papptak har också förekommit sedan 1800-talets slut. Tegeltak har inte varit vanligt i länet förrän efter 1920-talet.

Ta i första hand vara på det befintliga taket och undersök om det går att byta ut skadade eller förstörda delar. Tänk på att bevara takets speciella karaktär vid om- och tillbyggnad.

Vid valet av plåttyper är pannplåt eller falsad plåt att föredra ur utseendesynpunkt framför trapetskorrugerad plåt (TRP). Plåt som imiterar taktegel innebär en ”oäkta” utformning och bör därför användas med återhållsamhet i äldre miljöer. Lerteglet har en matt yta med en fin mönsterverkan och åldras vackert och bör därför bevaras. Alternativt kan tegelfärgade betongpannor väljas.

Taksprången är också viktiga för husets karaktär. Tjocka, ibland inklädda takfötter har varit vanligt på vissa hus under vissa epoker, medan de tunna taksprången oftast varit de vanliga i våra trakter. Tänk på att behålla taksprångens karaktär, t.ex. vid val av nya takmaterial, vindskivor och takfotsbrädor.

Takkupor förekommer ibland på äldre hus. Nya takkupor kan ibland accepteras, men ska då vara anpassade till husets karaktär och samordnas med fasaden. Byggnaden får inte se överlastad ut.



Papptak, 1800-talets slut.



Falsat plåttak, 1900-tal.



Enkupigt lertegeltak.



Omvikt takfot, 1920-tal.



Inklädd takfot, 1800-tal.

## Räcken och staket

Staket fungerar bäst om de får en form och färg som anknyter till husets karaktär och tidsprägel. Plank är en bygglovpliktig åtgärd och bör undvikas då det visuellt avskärmar värden som kan vara av grundläggande betydelse för stadsbilden.

Tänk på att ett staket ska upplevas från båda sidor. Traditionellt har staket målats i samma färg som husets fasad eller detaljer. Använd helst finsågat virke av god kvalitet och måla med oljebaserad färg. Röda staket blir vackrast om de målas med slamfärg eller matt alkydoljefärg.

Befintliga grindstolpar är viktiga tidsmarkörer som bör bevaras och vårdas. Balkong- och altanräcken samt staket i järn är viktiga bärare av husets karaktär. De bör så långt det går vårdas och bevaras, och inte ersättas av klumpigare träkonstruktioner.



Grindstolpe av huggen sten.



Broräcke i snickarglädje, 1800-1900.



Smitt broräcke, 1950-tal.



Modernt trästaket, 2000-tal.



Traditionellt trästaket, 1800-1900.

# Tillägg

Att bygga till är svårt. Ny-, om- och tillbyggnader som garage, farstukvistar, carportar, takkupor, uthus och verandor kräver alla särskild omtanke om mötet med det äldre ska bli bra. Det gäller även bygglovbefriade tillägg som t.ex. friggebodar. Tänk på proportionerna, både i sig och i förhållande till övriga hus. Grundregeln är att tillägget inte ska dominera över huvudbyggnaden. Tillbyggnadens fasadmaterial väljs lika den ursprungliga byggnaden, men om man måste bryta är det bättre att göra det ordentligt än att försöka imitera. Samma gäller färgsättning och detaljer (som fönsterstorlek).

Om tillägget inte är av samma höjd eller längd bör det få vara en egen volym som möter den äldre. Det innebär att man hellre går förbi eller stannar innan, än att precis följa det äldre fasadlivet. En vinkeltillbyggnad bör inte göras för bred, utan utförs normalt med smalare gavel än huvudbyggnadens. En farstukvist kan ofta göras så djup att den går att utnyttja som veranda. Garage, uthus och ekonomibyggnader bör utformas fristående. Taklutningen har stor del i anpassningen till de byggnader som redan finns. Använd om möjligt samma taklutning och för inte in en ny takform, t.ex. platt tak eller asymmetriskt sadeltak. Placera då det nya taket under den äldre takfoten.

Arkitekthjälp kan vara klokt när du planerar att bygga om eller till ditt hus. Det bidrar till att ge ditt hus genomtänkta former och funktioner och ett vackert utseende och är därför en investering.



Utbyggnad på längden.



Utbyggnad i vinkel.



Tillbyggd farstu/glasveranda.



Tillbyggd carport, indragen på gården.



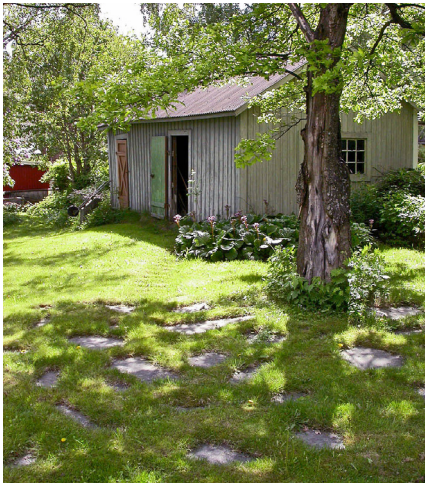
Tillbyggd glasveranda.

## Övrigt

Den uppvuxna grönskan på ett gammalt gårdstun är en viktig del av stadsdelens identitet. Uppvuxna träd och buskar har ett stort värde för miljön, och bör få finnas kvar så långt möjligt.

Gamla grus- och stenlagda gångar i trädgården samt uthus är också en viktig del av gårdsmiljön som bör bevaras och vårdas. Även gårdens socklar och terasser, i trä eller sten, är väsentliga för uttrycket.

En gjuten sockel är bäst obehandlad eller gråmålad. Höga vita eller svarta socklar förtar verkan av ett vackert timmerhus eller träpanelat hus. En sockel av natursten är allra vackrast till en traditionell byggnad.



Skiffergång och uthus, 1930-tal.



Skiffergång, 1960-tal



Terrassering mot gata, 1960-tal.



Naturstenssockel, 1800-tal.



Sockel av huggen sten, 1920-tal.



Gjuten sockel, 1940-tal.

# K-märkt

I lagar och bevarandesammanhang pratar man ofta om k-märkta hus och om husets kulturhistoriska värde. Det är ett vitt begrepp som därför kan verka lite luddigt. Men vad det egentligen handlar om är identitet: egenskaper hos huset som ger det karaktär. Värnar vi egenskaperna förbinder vi oss med vår gemensamma historia. En stad utan identitet eller historia är inte attraktiv, varken för dess invånare eller för besökare.

En fastighet är marken ett hus står på. Den eller byggnaden kan vara skyddad på ett antal olika sätt:

Ett byggnadsminne är en kulturhistoriskt värdefull byggnad som skyddas av Kulturmiljölagen. Det är det starkaste och mest långsiktiga skydd en byggnad kan ha i Sverige. Beslut om byggnadsminnesförklaring fattas av staten eller länsstyrelsen. De utformar särskilda skyddsbestämmelser för byggnaden som beskriver vad som är skyddat och hur det ska vårdas.

För alla byggnader gäller Plan- och bygglagen. Varsamhetskravet i lagens åttonde kapitel gäller alla ändringar, såväl utvändigt som också för inredningsdetaljer och planlösningar. Lagen innebär inte förbud mot ändring, men att ändringar ska utföras så att kulturvärdena inte minskas eller förstörs. Vill man ge vissa byggnader starkare skydd kan man införa särskilda bestämmelser i detaljplanen.

q-märkning är bestämmelser i en kommunal detaljplan som ger skydd åt hus inom detaljplanens område. Det betecknar att byggnaden är särskilt kulturhistoriskt värdefull och inte får förvanskas. Detta preciseras med skyddsbestämmelser på plankartan. Det kan vara rivningsförbud eller att befintlig gestaltning och detaljering ska bevaras. Skyddsbestämmelser kan reglera sådant som vanligtvis inte är bygglovpliktigt, exempelvis interiörer eller hur underhåll ska utföras. Litet q är det starkaste skydd en byggnad kan få i en detaljplan. Även lilla f och lilla k innebär särskilda krav.

Hus och områden som pekas ut i särskilda dokument (som detta) har sådana värden som man vill skall ligga till grund för den fortsatta utvecklingen. Förutom det allmänna varsamhetskrav som alla byggnader omfattas av så har dessa ”särskilt värdefulla” hus sådana höga kulturhistoriska värden att de anses falla under Plan- och bygglagens åttonde kapitel, paragraferna 13 förbud mot förvanskning och 14 underhåll och varsamhet.

# **Bidrag**
# för särskilt värdefulla hus

Alla som äger ett hus är skyldiga att vårda och underhålla det. Om man har ett kulturhistoriskt värdefullt hus, där särskilda krav ställs, kan dock kostnaderna för renovering och underhåll bli dyrare än normalt. Man kan då söka statligt bidrag hos länsstyrelsen för antikvariska överkostnader.

Det är byggnadens kulturhistoriska värde och arbetsinsatsernas art som avgör om statsbidrag kan lämnas. Lagskyddade byggnadsminnen och byggnader inom kulturmiljöer av riksintresse kommer i första hand. Byggnader eller miljöer vars verksamhet är utåtriktad eller kommer allmänheten tillgodo (som t.ex Rismyrliden eller Olofsfors bruk) är prioriterade. Normalt sett lämnas inte bidrag till byggnader som har flyttats.

Förutom anslaget till kulturmiljövård från länsstyrelsen kan man där också söka olika typer av EU-bidrag för kulturmiljövårdande insatser. Grundregeln är att åtgärderna ska vara antikvariskt motiverade och angelägna. Bidraget är i första hand avsett för att bevara byggnader, inte för att byta ut eller nytillverka byggnadsdelar. Om bidrag lämnas till en viss åtgärd, måste övriga åtgärder i en upprustning utföras på ett kulturhistoriskt riktigt sätt.

Byaföreningar och andra föreningar kan söka de bygdeavgiftsmedel som är tillgängliga för fördelning inom Skellefteå kommun och härrör från regleringen av Skellefteälven. Kommunstyrelsen beslutar om bidrag ur bygdeavgiftsmedel, på uppdrag av Länsstyrelsen.

## Ansökan och information

**Länsstyrelsen Västerbotten**
Kulturmiljö
901 86 UMEÅ

090 – 10 70 00

**Bygdeavgiftsmedel**
Skellefteå kommun
931 85 SKELLEFTEÅ

0910–73 50 00

# **Plan- och bygglagens åttonde kapitel** (i urval)

**9§** En obebeyggd tomt som ska bebyggas ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen.

**13§** En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

**14§** Ett byggnadsverk skall hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Underhållet skall anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt. Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.

**15§** En tomt skall hållas i vårdat skick och skötas så att risken för olycksfall begränsas och betydande olägenheter för omgivningen och för trafiken inte uppkommer.

**17§** Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

## Vid frågor och rådgivning kontakta:


**Kulturmiljövårdsavdelningen**

Skellefteå museum
Nordanå
Box 146
931 22 SKELLEFTEÅ

0910-73 55 18
post@skellefteamuseum.se

**Bygg- och miljökontoret**

Skellefteå kommun
Trädgårdsgatan 7
931 85 SKELLEFTEÅ

0910-73 50 00
kundtjanst@skelleftea.se

# **Fastighetsregister**
# över säkilt värdefulla hus


| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Bureå 1:59 | Sid 32 | Bureå 6:92 | Sid 53 | Bureå 39:55 | Sid 26 |
| Bureå 1:64 | Sid 32 | Bureå 7:123 | Sid 54 | Bureå 39:57 | Sid 26 |
| Bureå 1:65 | Sid 33 | Bureå 7:129 | Sid 14 | Bureå 39:58 | Sid 27 |
| Bureå 1:174 | Sid 34 | Bureå 7:191 | Sid 55 | Bureå 39:68 | Sid 28 |
| Bureå 2:23 | Sid 33 | Bureå 8:32 | Sid 15 | Bureå 43:2 | Sid 58 |
| Bureå 2:31 | Sid 46 | Bureå 8:34 | Sid 16 | Bureå 48:25 | Sid 37 |
| Bureå 2:79 | Sid 35 | Bureå 8:35 | Sid 16 | Bureå 60:5 | Sid 38 |
| Bureå 2:96 | Sid 36 | Bureå 8:43 | Sid 17 | Bureå 60:6 | Sid 38 |
| Bureå 3:56 | Sid 36 | Bureå 8:44 | Sid 18 | Bureå 66:2 | Sid 39 |
| Bureå 4:60 | Sid 46 | Bureå 8:46 | Sid 56 | Bureå 66:10 | Sid 39 |
| Bureå 4:111 | Sid 47 | Bureå 21:41 | Sid 56 | Bureå 68:4 | Sid 40 |
| Bureå 4:145 | Sid 47 | Bureå 23:1 | Sid 57 | Bureå 69:5 | Sid 40 |
| Bureå 4:152 | Sid 48 | Bureå 24:2 | Sid 57 | Bureå 70:2 | Sid 41 |
| Bureå 4:165 | Sid 14 | Bureå 34:3 | Sid 37 | Bureå 71:2 | Sid 41 |
| Bureå 5:42 | Sid 49 | Bureå 39:1 | Sid 22 | Bureå 71:3 | Sid 41 |
| Bureå 5:105 | Sid 49 | Bureå 39:1 | Sid 23 | Torpet 2:1 | Sid 42 |
| Bureå 6:20 | Sid 50 | Bureå 39:24 | Sid 23 | Torpet 2:7 | Sid 42 |
| Bureå 6:21 | Sid 50 | Bureå 39:30 | Sid 24 | Torpet 2:8 | Sid 43 |
| Bureå 6:31 | Sid 51 | Bureå 39:41 | Sid 25 | | |
| Bureå 6:60 | Sid 51 | Bureå 39:46 | Sid 25 | | |
| Bureå 6:66 | Sid 52 | Bureå 39:50 | Sid 25 | | |

# **Adressregister**
# över säkilt värdefulla hus


| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Bondevägen 6 | Sid 37 | Norra Ågatan 22 | Sid 32 | Strömsholmsvägen 25 | Sid 18 |
| Burviksvägen 33 | SId 47 | Norra Ågatan 29 | Sid 44 | Strömsholmsvägen 30 | Sid 16 |
| Fiskarvägen 2 | Sid 36 | Oppstoppet 8 | Sid 57 | Strömsholmsvägen 32 | Sid 16 |
| Griffelgatan 2 | Sid 33 | Sinusgatan 4 | Sid 54 | Strömsholmsvägen 36 | Sid 15 |
| Griffelgatan 4 | Sid 32 | Skepparvägen 39 | Sid 57 | Strömsholmsvägen 40 | Sid 17 |
| Hemvägen 6A | Sid 34 | Skepparvägen 43 | Sid 49 | Södra Kustvägen 12 | Sid 58 |
| Hästkroken 22 | Sid 48 | Skärvägen 2A | Sid 33 | Södra Kustvägen 21 | Sid 53 |
| Höneborg 1 | Sid 49 | Skärvägen 2B | Sid 35 | Södra Ågatan 6 | Sid 51 |
| Industrivägen 51 | Sid 26 | Skärvägen 9 | Sid 39 | Södra Ågatan 18 | Sid 56 |
| Jägargatan 17 | Sid 55 | Skärvägen 13 | Sid 39 | Tallgatan 1 | Sid 40 |
| Klosterskäret 1 | Sid 27 | Skärvägen 14 | Sid 43 | Torpgränd 1 | Sid 42 |
| Klosterskäret 3 | Sid 26 | Skärvägen 21 | Sid 40 | Torpgränd 2 | Sid 42 |
| Klosterskäret magasin | Sid 22 | Skärvägen 26 | Sid 41 | Varvsgatan 18 | Sid 37 |
| Klostervägen 93 | Sid 56 | Skärvägen 27 | Sid 41 | Villavägen 21 | Sid 47 |
| Kritgatan 10 | Sid 37 | Skärvägen 29 | Sid 41 | Åbackavägen 5 | Sid 14 |
| Köpmangatan 5 | Sid 46 | Skärvägen 35 | Sid 28 | | |
| Munkvägen 5 | Sid 50 | Skärvägen 39 | Sid 23 | | |
| Munkvägen 15 | Sid 52 | Skärvägen 44 | Sid 24 | | |
| Norra Kustvägen 2 | Sid 36 | Skärvägen 63-75, 79-90 | Sid 25 | | |
| Norra Ågatan 7 | Sid 38 | Strandvägen 5 | Sid 46 | | |
| Norra Ågatan 9 | Sid 38 | Strömsholmsvägen 11 | Sid 14 | | |

# Ordförklaringar

**Beklädnadstegel** - en halvsten tjockt (6 cm) tegel som används till att klä ytterväggar med.

**Burspråk** – utbyggt fasadparti med fönster.

**Detaljplan** -– plan för utformning av bebyggelse med mera inom ett mindre område.

**Etagehus** – hus med en våning under marknivå. Kallas även suterräng- eller sluttningshus.

**Fasadliv** – ytterkanten på husets ytterväggar.

**Fasadtegel** – tegel (12cm tjockt) som används till att klä in ytterväggar med.

**Foder** – brädor runt fönster och dörrar somskyddar skarven mellan vägg och karm.

**Fris** – liggande bandliknande väggfält.

**Takfotsfris** – fris placerad där vägg och yttertak möts.

**Fönsterbåge** – ramverk som fyller en fönsterluft och i vilket fönsterglaset monteras in.

**Fönsterluft** – varje fönsterbåge utgör en luft. Ett fönster kan bestå av en eller flera lufter.

**Hörnkedja** – stående stenrad som utmärker husets hörn. Kan vara en ritsad imitation i puts.

**Kedjehus** – enfamiljshus länkade samman genom en mindre mellanliggande byggnad, vanligen ett garage eller ett förråd.

**K-märkt** – begrepp använt i folkmun för bebyggelse och miljöer med kulturhistoriskt värde.

**Lamellhus** – flerbostadshus med två-fyra våningar och två-tre trapphus samt två-fyra lägenheter per våning och trapphus.

**Loftgångshus** – flerbostadshus med ett trapphus som leder till en lång balkong, en så kallad loftgång, där varje lägenhet har sin ingång.

**Lunettfönster** – halvcirkelformat fönster.

**Mexitegel** – gråvit fasadsten av kalksandsten, natursten och flinta med tegelstenens mått.

**Midjeband** – liggande listverk på ytterväggen, vanligtvis ovanför bottenvåningens fönster.

**Omfattning** – foder och överstycke kring dörr eller fönster kallas tillsammans omfattning.

**Panel** (bilder s.66)

**Lockpanel** – träpanel av stående lika breda brädor med varannan bräda monterad över skarven mellan de underliggande brädorna.

**Locklistpanel** – träpanel av stående brädor och lister som täcker skarvarna mellan brädorna. Listen kallas även ribb eller läkt.

**Spontad panel** – träpanel med en utskårad del, not, och en utstickande del, fjäder, som ska passa in i noten på brädan som ligger intill.

**Fasspontpanel** – spontad träpanel som består av brädor med avfasade kanter.

**Fjällpanel** – liggande träpanel där den överliggande brädan överlappar den undre.

**Panel med tunn relief** – träpanel med så tunn tjocklek att väggen upplevs som relativt slät.

**Parhus** – två lägenheter sammanbyggda till ett hus med separata ingångar.

**Perspektivfönster** – fönster med en stor odelad glasyta.

**Plåt**

**Pannplåt** – plåt med mjukt rundad längsgående profil och två längstgående rillor.

**Korrugerad plåt** – plåt som pressats så att veck (profiler) uppstått.

**Trapetskorrugerad plåt** – plåt pressad i ett trapetsformat vågmönster. Kallas även trp.

**Falsad plåt** – takplåt som fästs genom att kanterna på intilliggande bitar viks om varandra. Portik – täckt bro, öppen på en eller flera sidor genom kolonner eller pelare.

**Post** – stöd som delar upp ett fönster i lufter.

**Mittpost** – stående stöd som delar av fönstret i flera lufter på bredden.

**Tvärpost** – liggande stöd som delar av fönstret i flera lufter på höjden.

**T-post** – mittpost och tvärpost som tillsammans bildar ett T.

**Korspost** – mittpost och tvärpost som tillsammans bildar ett kors.

**Punkthus** – fyra-tio våningar högt flerbostadshus med fyra-sex lägenheter per våning och bara ett trapphus.

**Puts**

**Slätputs** – puts av ett finstrukturerat bruk som ger en helt jämn yta.

**Spritputs** – skrovlig puts som består av ett bruk blandat med grov sand.

**Strukturputs** – slätputs som getts en fin struktur genom bearbetning med handverktyg eller påförande av finkornig sand i vått tillstånd.

**Pylon** – en uppåt avsmalnande pelare med svagt inåtlutande sidor.

**Radhus** – sammanhängande enfamiljshus av enhetligt utseende.

**Shingel** – stansade takplattor av asfaltbelagd mineralfiberfilt med yta av krossad skiffer.

**Skivhus** – åtta-nio våningar högt lamellhus.

**Skärmtak** – tak monterat mot vägg och buret av konsoler, vanligtvis ovanför en ytterdörr. Namnet kan även användas på carportar.

**Slammat tegel** – tegelfasad med tunt påslag av bruk som stryks ut ojämnt så att teglet delvis lyser igenom.

**Smalhus** – lamellhus där lägenheterna går genom husets hela bredd.

**Spröjs** – list som delar av glas i en fönsterbåge.

**Kryssspröjs** – spröjsar som bildar kryss.

**Takfall** – lutande parti av yttertak som kan vara brant eller flackt.

**Takfot** – liggande del, nedtill på ett takfall, där vägg och yttertak möts.

**Omvikt takfot** – takfotsfris som fortsätter runt husets hörn i samma bredd som knuten.

**Taktegel** – enkel- eller tvåkupiga pannor av lera eller betong, böjda i vågform med en eller två vågor.

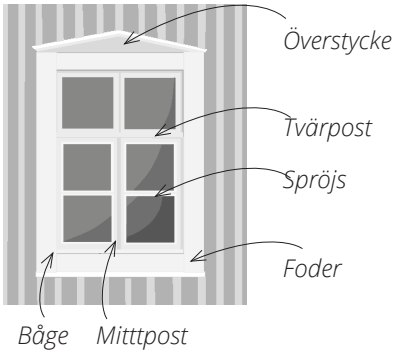
**Terrassering** – horisontal avsats medavplanad yta i en sluttning.

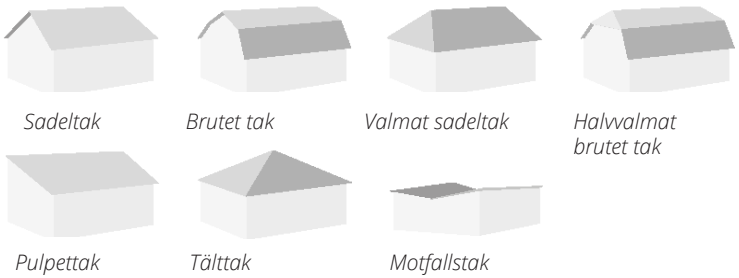
**Tjockhus** – lamellhus där minst två lägenheter ryms på husets bredd.

**Vippfönster** – fönster upphängt på pivåer och vridbart kring en horisontal axel vid fönstrets mitt. Även kallat pivåfönster.

**Överljus** – smalt liggande fönster ovanför ytterdörren, vanligtvis på en pardörr.

**Överstycke** – dekorativt listverk över fönster eller dörr som skyddar ändträet på fodren.



# **Litteratur** och lästips

**Så byggdes husen** Björk, Cecilia m.fl. 2003.

**Så byggdes staden** Björk, Cecilia m.fl, 2008.

**Så byggdes villan** Björk, Cecilia m.fl, 2009.

**Tidstypiskt - arkitekturdetaljer i flerbostadshus 1880-1980** Björk, Cecilia m.fl. 2016

**Tidstypiska kök och bad 1880-2000** Björk, Cecilia m.fl. 2020

**Varsamt & Sparsamt Förnyelse av 1950-talets bostäder** Blomberg, Ingela, 2003.

**Utvändig färgsättning** Fridell Anter, Karin m fl, 1997.

**Byggnadsvård i praktiken IV** – Utvändig renovering. Gudmundsson, Göran, 2002.
**Stora boken om byggnadsvård** Gudmundsson, Göran, 2010.

**Bevara och sköta en gammal trädgård** Ilminge, Christina, 2002

**Hålla Hus handbok - byggnadsvård i norr** Lindström, Pernilla m.fl. 2018

**Byggnadsvård för lägenheter 1880-1980** Ridderstrand, Stellan och Venander, Vicki, 2018

**Gamla fönster - renovera, restaurera, underhålla** Stenbacka, Alf och Eva, 2010

**Handbok för en gammal trädgård** Strömqvist, André, 2022

**Frågor och svar om byggnadsvård** Venander, Vicki och Lindbom, Roger, 2001.

**Dags att renovera - var rädd om detaljerna** Wergeni-Wasberg, Kerstin m.fl. 2007

**Byggnadsvård - hur du får tid, råd och kraft att renovera ditt hus** Åberg, Erika, 2021

**Det sitter i väggarna - historien om ditt hus och hur du vårdar det** Åberg, Erika, 2022

**Informationsportalen HÅLLA HUS**. Här hittar du hantverlstips och råd vid ändringar: www.hallahus.se

**Det är en nationell** angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla.

Kulturmiljölagen 1 kap. 1 §

ISBN 978-91-527-6459-6

Skellefteå kommun

Denna byggnadsordning har utarbetats av Samhällbyggnad i samarbete med Skellefteå museum